Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, МУҲАРРАМ, 14-КУН.
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ, АСАД, 7-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган — 1991 йил 26 июль, жума, 142-сон — НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН. СОТУВДА 10 ТИЙИН.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ПЛЕНУМИ ИШ БОШЛАДИ

Партия дастури лойиҳасини муҳокама қилиш 25 июлда Москвада иш бошлаган КПСС Марказий Комитети пленуми кун тартибидаги асосий мавзудир.

КПСС Марказий Комитетининг Бош котиби, партия XXVIII съездида сайланган КПСС Дастури лойиҳасини тайёрлаш комиссиясининг раиси М. С. Горбачев пленумда маъруза қилди.

Пленум ишида КПСС Марказий Назорат комиссиясининг аъзолари, иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларининг, республика, вилоят ва округ партия комитетларининг биринчи котиблари, Қуролли Кучлардаги КПСС партия комитетларининг котиблари, КПСС Дастури лойиҳасини тайёрлаш комиссиясининг аъзолари қатнашмоқдалар.

(ТАСС).

КПСС МАРКАЗИЙ НАЗОРАТ КОМИССИЯСИНИНГ ПЛЕНУМИ ТЎҒРИСИДА АХБОРОТ

1991 йил 24 июль куни КПСС Марказий Назорат комиссиясининг пленуми бўлиб ўтди. КПСС Марказий Комитетининг бўлажак пленумида КПСС Дастури лойиҳасининг муҳокама қилиниши юзасидан КПСС Марказий Назорат комиссияси раиси вазифасини бажарувчи Е. Н. Махов ахборот берди. КПСС XXVIII съезди номига тушган шикоятлар, аризалар ва хатларни кўриб чиқиш якунлари чиқарилди.

Пленум КПСС Марказий Назорат комиссиясининг «Коммунистларнинг конституциявий ҳуқуқлари, шон-шарафи ва қадр-қимматини ҳимоя қилайлик» деб номланган баёнотини қабул қилди, бу баёнот партия матбуотида эълон қилинади.

Пленум ташкилий масалаларни кўриб чиқди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИ КОМИТЕТИДА

25 июль куни Тошкентда Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Агросаноат комплекси ва сув хўжалиги комитетининг мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисда Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси, Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик вазирлиги, Ўзбекистон ССР Адлия вазирлигининг масъул ходимлари ҳам иштирок этдилар.

Ўзбекистон ССРнинг «Ер тўғрисида»ги қонунига баъзи бир ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги масала муҳокама қилинди. Маълумки, меҳнаткашлар маъқуллаб кутиб олган ушбу ҳужжат қабул қилинганига бир йилдан ошаяпти. Жойларда ўтказилган текширишлар, комитетга келаётган хат-хабарлар, халқ депутатларига қилинаётган мурожаатлардан кўриниб турибдики, қонунга жойларда амал қилинаётир. Ер муносабатларини тартибга солиш бўйича муайян ишлар амалга оширилди. Аввало, халқ депутатлари маҳаллий советлари, унинг ижроия комитетлари бу борада ўз ваколатлари доирасида иш олиб борадиган бўлиб қолдилар. Жамоа ва давлат хўжаликлари, бошқа қишлоқ хўжалик корхоналари ихтиёридаги ерлардан самарали фойдаланиш, унинг унумдорлигини ошириш ва талон-торож қилинишига йўл қўймаслик борасида таъсирчан чора-тадбирлар кўрила бошланди.

Лекин кейинги пайтда Ўзбекистон ССРнинг «Ер тўғрисида»ги қонунини ҳаётга тадбиқ этиш жараёнида айрим камчилик ва ноаниқликлар ҳам кўзга ташланиб қолмоқда. Маълумки, республикамизда шаҳарларнинг кенгайиши туфайли атроф районларда яшайдиган қишлоқ аҳолиси унинг ҳудудига ўтиб қолаётир. У ерда истиқомат қилаётганларнинг аксарияти эса ўз касблари ва иш жойларини ўзгартирмай, жамоа ва давлат хўжаликларида ишлашни давом эттирмоқдалар. Лекин қонуннинг тегишли моддаларига биноан бу аҳоли бошқалар қатори томорқа участкалари олиш ҳуқуқидан маҳрум бўлиб қолаётир. Шу муносабат билан мажлисда қизғин фикр олишув бўлиб ўтди. Сўзга чиққан комитет аъзоларидан Ҳ. Шарофиддинов, И. Худойқулов, Ш. Акмалхонов, Т. Баркашев, В. Содиқов, А. Муҳаммадқулов ва бошқа ўртоқлар бу хусусда ўз таклиф ва мулоҳазаларини билдирдилар. Йўл қўйилган бу ноаниқликни бартараф этиш лозимлигига эътиборни қаратдилар. Масала муҳокамасида мавжуд шарт-шароит ва меҳнаткашларнинг талаб ва эҳтиёжларидан келиб чиқиб, ушбу қонуннинг айрим бандларига тегишли ўзгартишлар киритишга келишилди.

Мажлисда Агросаноат комплекси ва сув хўжалиги комитетининг раиси Ш. Мирзаев Ўзбекистон Компартияси Марказий назорат комиссиясининг пленумида муҳокама қилинган республика Компартиясининг халқ депутатлари кенгашларидаги коммунистлар фаолияти ҳақидаги талаблари КПСС аъзолари — Ўзбекистон ССР халқ депутатлари томонидан қандай бажарилаётгани тўғрисидаги масаладан келиб чиқадиган вазифалар ҳақида ахборот берди ва бу ҳақда фикрлашиб олинди.

Мажлисда бугунги кун вазифаларидан келиб чиқиб, комитетнинг 1991 йилнинг иккинчи ярим йили учун тузилган иш режаси қайта кўриб чиқилди.

Мажлисда кўрилган масалалар бўйича қарор қабул қилинди.

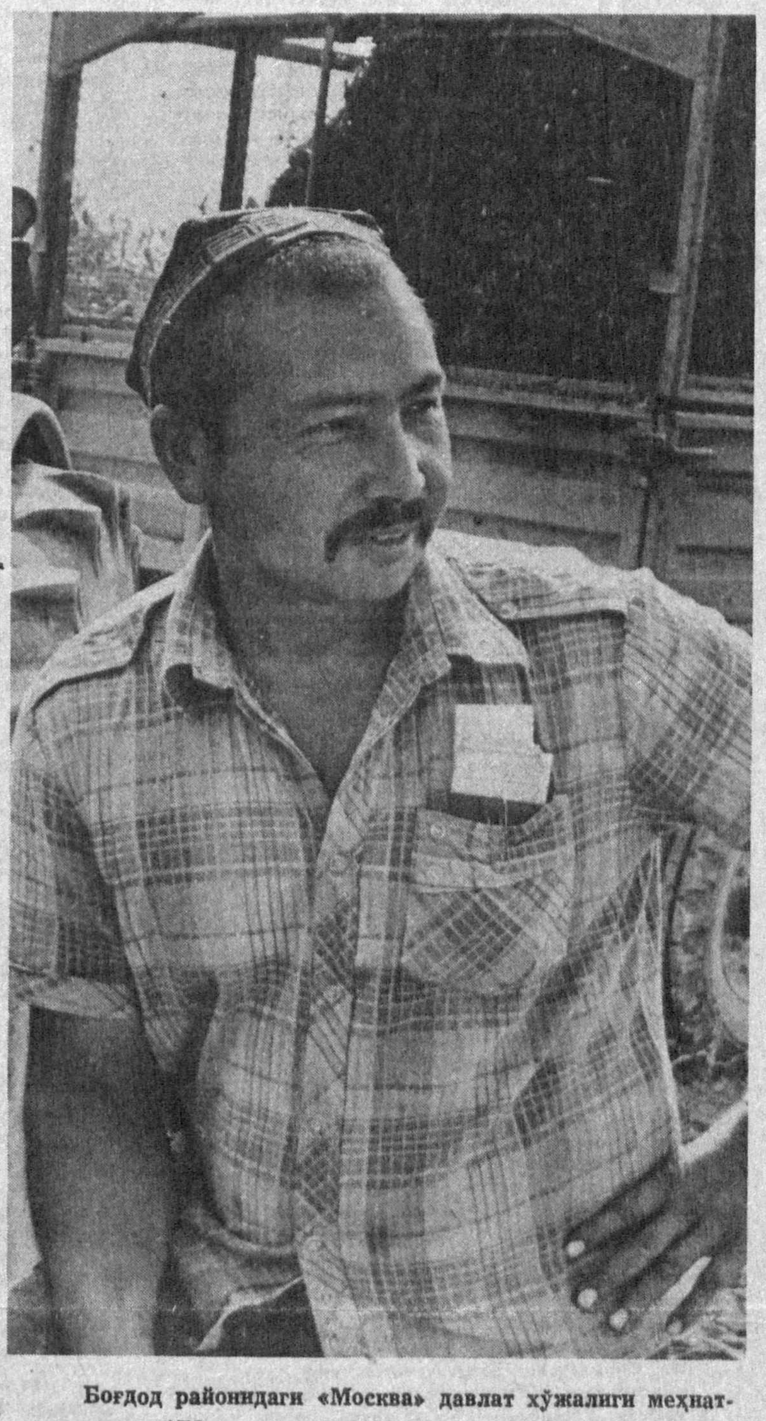

Боғдод районидаги «Москва» давлат хўжалиги меҳнаткашлари 170 гектар ер майдонига маккажўхори эккандилар. Ҳозирги кунда ўрим мавсуми ниҳоясига етай деб қолди. Гектаридан 350 центнер ўрнига 450—500 центнердан силос олаётган деҳқонлар меҳнатлари самарасидан мамнун.

СУРАТДА: илғор механизатор Илҳомжон Холмирзаев.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

БОШОҚ ҚАДРИ ВА САЛМОҒИ

Ҳозир ғаллакорнинг ташвишига ташвиш қўшилган дамлар. Чунки арпа ва буғдой вақтида ўриб-янчиб олинмаса, бошоқлар қовжираб, донини тўкиб юбориши, ҳосилнинг бир қисми даланинг ўзида нес-нобуд бўлиши эҳтимолдан холи эмас. Шунинг учун ҳам омилкор ғаллакорлар бутун кучни ўрим-йиғимни тез ва соз ўтказишга, ҳосилни жадал саранжомлаб олишга қаратмоқдалар.

Республикамизнинг ғаллакор районларидан бири — Чироқчида ҳам ўрим-йиғим уюшқоқлик билан ўтаётир.

— Ўтган йил кузда деҳқонларимиз 76,4 минг гектар лалми ерга арпа ва буғдой уруғи ташлаган эдилар, — дейди халқ ноиблари район кенгашининг раиси Р. Норбўтаев. — Баҳор ойларида ёғиннинг кам тушиши деҳқонларнинг ишини чигаллаштирди. Бироқ улар табиат инжиқликларига зарбдор меҳнатларини қарши қўйиб, тадбиркорлик билан иш тутдилар. Ғаллакорлар мутахассислар билан бамаслаҳат ниҳолларни маъдан ва маҳаллий ўғитлар билан озиқлантиришга эътибор бердилар. 3 минг гектардан ортиқ экинзор сел суви билан суғорилди, ғалла майдонларининг деярли ҳаммаси тупроқ намини сақлаб қолиш мақсадида икки қайта бороналанди. Натижада ғаллазорларда ҳосил мўл бўлди.

Охунбобоев номли совхоз — райондаги энг йирик ғаллакор хўжалик. Бу ерда ғаллазорлар 19,3 минг гектар майдонни эгаллайди. Хўжаликда барча куч ва имкониятлар ўрим-йиғимни тез ва соз ўтказишга қаратилган. Ҳар гектар лалми ердан 10 центнердан дон янчиб олиниб, омборларга жўнатилаяпти.

— Баҳор қуруқ келди, апрель ойи давомида деярли ёғин тушмади, — дейди хўжалик раҳбари Ўрол Жуманов, — Лекин бундан ташвишга тушиб, довдираб қолмадик. Чунки ғаллачиликда алмашлаб экишга тўла ўтганимиз, майсалар маҳаллий ва маъдан ўғитлар билан озиқлантирилгани эвазига мўл ҳосил кўтаришга кафолат яратилди. Бунинг устига шароитимизга мос, серҳосил арпанинг «Унумли», «Нутанс», буғдойнинг «Красний водопад — 210», «Тезпишар» навларини эккан эдик. Ғаллачиликда амалга оширилаётган тадбирларимиз самарасини бераётир.

Ўтган йили хўжалик дон сотишдан 2 миллион 110 минг сўм соф фойда олганди. Давлат етказиб бераётган техника ва механизмлар, минерал ўғитлар баҳоси 4—5 баравар қимматлашди. Натижада маҳсулот сотишдан олинаётган даромаднинг катта қисми ана шу харажатларни қоплашга кетаётир. Бу йил хўжалик бўйича қарийб 17 минг тонна дон ўриб-янчиб олиш, 7,2 минг тоннасини давлатга сотиш, қўшни хўжаликларга уруғлик етказиб бериш мўлжалланмоқда. Хуллас, қарийб 12 минг тонна арпа ва буғдой сотилади. Лекин хўжалик бунинг эвазига атиги 59 минг сўм соф фойда олиши режалаштирилган. Бу маблағ билан ишлаб чиқаришни кенгайтириш, ривожлантириш у ёқда турсин, ҳатто битта комбайн сотиб олиш маҳол.

Г. ПЎЛАТ.

Ўғлонларимизни йўқлаб

ҚАЙДАСАН, МУРМАНСК!

Яширишнинг нима ҳожати бор, сўнгги пайтлар жамиятимизнинг барча жабҳаларидаги янглиғ армия сафларида ҳам бир қадар ўзбошимчалик ва тартибсизликлар юзага келмоқда.

Республика ҳукумати рўй бераётган воқеалардан хабардор эди. Шунинг учун бу масала дастлаб парламентда махсус муҳокама қилинди. Ва, ниҳоят, ота-оналарнинг ариза, истак, хоҳишлари инобатга олиниб, республикамизда анча хайрли ишларга қўл урилди. Айниқса, Ўзбекистон ССР Президентининг «Республика ёшларини армияга чақиришни ва уларнинг ҳарбий хизматини ўташини такомиллаштириш чоралари тўғрисида»ги фармонига мувофиқ, СССР Қуролли Кучлари бош штаби билан Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси ўртасида Ўзбекистон ССР фуқароларини қисқа муддатли ҳақиқий ҳарбий хизматга чақирув ва уларнинг ҳарбий хизматини ўташини яхшилаш тўғрисида битим имзоланганлиги оналаримиз кўнглига таскин берди.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашида эса бевосита ана шу масалалар билан шуғулланадиган Мудофаа, давлат хавфсизлиги ва ҳарбий хизматчиларни ижтимоий ҳимоя қилиш комитети тузилди.

Бугун ана шу комитет раиси Вилор Ниёзматов раҳбарлигида депутатлар, ижодкор, журналистлар ва санъат намоёндаларидан иборат махсус группа тузилиб, Қизил Байроқ орденли Шимолий Денгиз флотида хизмат қилаётган ўзбекистонлик аскар йигитлар билан юзма-юз учрашиш мақсадида «Тошкент—Ленинград—Мурманск» ҳаво йўли орқали сафарга жўнадилар.

— Сафаримиз шунчаки расмиятчилик эмас, — дейди В. Ниёзматов. — Аксинча, ўзбекистонлик аскарларнинг ҳақиқий ҳаётини ўрганиш, шунга асосан қўшимча чора-тадбирлар кўришдан иборат.

Х. ИСМАТОВ.

ЖАҲОН БОЗОРИ САРИ

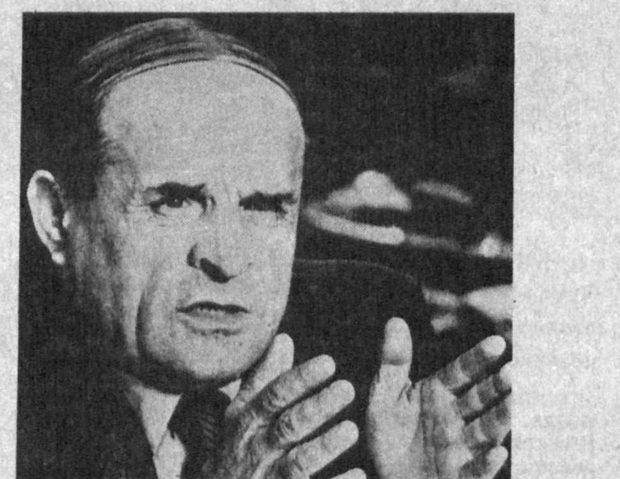

Исмоил ЖЎРАБЕКОВ:

«ХОРИЖГА СОТАДИГАН МАҲСУЛОТЛАРИМИЗ БОР»

Республикаларнинг тўлиқ суверенлигини, улар ички масалаларда ҳам, ташқи алоқалар соҳасида ҳам мустақил эканликларини тан олиш имзоланиши кутилаётган янги Иттифоқ шартномасининг асосий қонун-қоидаларидан биридир. Ҳозирнинг ўзидаёқ ушбу қонун-қоидалар амалга оширилаяпти. Мустақил республикалар эндиликда чет эл билан иқтисодий алоқалар ўрнатмоқдалар. Аниқроғи, сўзда эмас, балки амалда ана шундай алоқалар ўрнатишга ҳаракат қилина бошлади. Мамлакатда ижтимоий-иқтисодий вазият жуда кескин бўлишига, халқ хўжалигининг барча тармоқларида ишлаб чиқариш суръати пасайиб, молия-қарз бериш тартиби танг аҳволда қолганига, четга мол чиқариш ва валюта билан ўлчанадиган даромад камайиб бораётганига қарамай шу ишга киришилди.

Ўзбекистон мана шундай ноқулай шароитда чет эл билан тўла мустақил иқтисодий алоқалар ўрнатиб, муваффақият қозонишга умид борми? Бунинг устига Ўзбекистон Президенти И. А. Каримов айтганидек, бу ишга биз эндигина киришаётган бўлсак.

«Халқ сўзи» ва «Народное слово» рўзномаларининг махсус мухбири Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг биринчи ўринбосари Исмоил Ҳакимович ЖЎРАБЕКОВга мана шу савол билан мурожаат қилди.

— Жаҳон бозорида тижорат ишларини мустақил олиб бориб, муваффақият қозонишга ишонч туғилмаганида республикалар, жумладан Ўзбекистон бу масалада шошмаган бўлур эдилар. Мамлакат иқтисодиёти жиддий, очиқроғи, танг аҳволда эканлигига келсак, худди мана шу аҳвол республикаларни чет эл билан мустақил иқтисодий алоқалар ўрнатишга мажбур қилмоқда, чунки биз аминмизки, ҳар бир алоҳида республиканинг жаҳон бозорида эришган ютуғи умумиттифоқ миқёсида шундай бир ютуққа замин бўладики, бунинг натижасида мамлакатимиз ниҳоят иқтисодий тангликдан чиқади. Иттифоқдош давлатларнинг бу борадаги ўзларича илк уринишларини СССР Вазирлар маҳкамаси ва мустақил республикалар ҳукуматларининг бозорга ўтиш шароитида мамлакат иқтисодиёти тангликдан олиб чиқишга қаратилган биргаликдаги ҳаракат дастурида бирлаштиришга уриниб кўрилгани бежиз эмас. Биз Ўзбекистонда ўз тижорат ишларимизни эндигина бошлаётганимиз масаласига келсак, шуни айтиш керакки, республикамиз сўзда эмас, балки амалда чет эл билан савдо-сотиқ қилишига шу вақтгача рухсат берилмаган эди, бошқа республикалар ҳам шундай аҳволда эдилар.

— Сўзингизни бўлганим учун узр. Узоқ йиллар давомида Ўзбекистон жаҳондаги етмишта давлатга ўз маҳсулотини чиқараяпти, экспорт маҳсулот ҳажми жиҳатидан республикамиз СССР да етакчи ўринлардан бирини эгаллаб турибди, деб мақтанган эдик-ку, ахир.

— Биз бугунги кунда ҳам расмий ҳужжатларда ана шу рақамларни фахр билан келтирамиз. Уларнинг аниқлигига шак-шубҳа йўқ. Аммо хорижга маҳсулот етказиб бериш ва чет эллик шериклар билан савдо-сотиқ қилиш ўртасида жуда катта фарқ бор. Маҳсулот етказиб берилганда ўзаро манфаатдорлик ҳар доим ҳам назарда тутилавермайди, савдо-сотиқ қилинганда эса бу омил ҳамиша асос ҳисобланади. Биз маҳсулот ишлаб чиқариб, уни арзимаган нархларда умумиттифоқ ташқи савдо маҳсулотимизни катта фойда эвазига чет элга сотишарди. Яна қанақа моллар денг. Фақат пахта толасидан йилига бир ярим миллион тоннача юборардик, юз минглаб нодир қоракўл тери, ўн минглаб тонна ипак... Бундан ташқари мамлакатда қазиб олинаётган олтиннинг каттагина қисмини Ўзбекистон беради.

(Давоми 2-бетда).

ТАШРИФ ДАВОМ ЭТМОҚДА

Республика вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов бошчилигидаги Ўзбекистон ССР ҳукумат делегациясининг ХХР Шинжонг-Уйғур мухтор районига ташрифи давом этмоқда. Делегация Шинжонг-Уйғур мухтор районида район халқ ҳукумати раиси Т. Давоматнинг таклифига мувофиқ меҳмон бўлиб турибди.

Ташрифнинг дастлабки куни — 23 июлда делегацияни Т. Давомат қабул қилди, дўстона суҳбат бўлди. Т. Давомат Шинжонг-Уйғур мухтор райони ҳукумати номидан ўзбекистонлик меҳмонларни самимий қутлади. У районда олиб борилаётганислоҳатлар тўғрисида батафсил ахборот берди, жумладан, «очиқ эшиклар» сиёсати тўғрисида гапирди. Ҳукумат бошлиғи ҳозирги ташриф Ўзбекистон билан Шинжонг-Уйғур мухтор райони ўртасидаги ҳамкорликни янада ривожлантириш, дўстона алоқалар ҳамда ҳамжиҳатликни чуқурлаштиришда муҳим аҳамият касб этишига ишонч билдирди. Иқтисодиёт, савдо, фан, техника соҳалари ва бошқа соҳаларда ҳамкорлик тўғрисида битим тузиш нияти билдирилди.

Ш. Р. Мирсаидов Т. Давоматга самимий қабул учун миннатдорчилик билдирди, Ўзбекистон халқларидан Шинжонг-Уйғур мухтор райони халқларига дўстона салом топширди, қайта қуриш жараёнларининг бориши, республика иқтисодий мустақиллигини шаклланиши тўғрисида гапириб берди. ХХР Шинжонг-Уйғур мухтор райони билан Ўзбекистон табиий заҳираларга бой, катта иқтисодий ва ақлий имкониятларга эга эканлиги таъкидланди. Бу эса ҳамкорликни янада мустаҳкамлаш учун жуда муҳимдир.

Ташриф давом этмоқда.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг матбуот марказидан

ОБУНА МАВСУМИ ВА ДАВРИЙ НАШРЛАР

1991 йил августидан 1992 йил учун рўзнома ва жаридаларга обуна бўлиш бошланади. Бу муҳим тадбир ахборот бозорини анчагина кенгайтириш шароитларида ўтказилади. Ўзбекистон ССРнинг «Оммавий ахборот воситалари тўғрисида»ги қонунига биноан республикада шу йил 1 июлга қадар 308 та рўзнома ва 47 та жарида рўйхатдан ўтказилган.

Нашрларнинг бунчалик кўплиги рўзнома ва жаридалар олдига жамоатчилик онгига таъсир ўтказиш учун курашда рақобатбардошликни ошириш, уларни тарқатиш механизмини такомиллаштириш вазифасини қўймоқда.

1990 йилда республикада рўзнома ва жаридалар умуман 338 миллион нусхада чоп этилди. Уларни нашр этишдан 13,9 миллион сўм даромад олинди. Бундай қараганда бу катта маблағга ўхшайди. Бироқ бозор муносабатларига ўтиш шароитида мазкур даромад ишлаб чиқариш учун сарфланган ҳаражатларни қоплай олмайди.

Бир қатор сабабларга кўра, 1992 йилда алоқа хизмати кўрсатиш нархи уч баравар, қоғоз нархи эса 1,5 баравар қимматлашуви кутилмоқда.

Ҳозирги иқтисодий вазиятда республикадаги даврий нашрларнинг аҳволи қандай бўлади? Республиканинг сиёсий ва иқтисодий мустақиллигини таъминлашда, ижтимоий адолатни, маънавий янгиланишни қарор топтиришда, Ўзбекистон ССРда яшовчи барча миллатлар ва элатлар учун муносиб турмуш шарт-шароитларини яратишда рўзнома ва жаридаларнинг ўрни қандай бўлади? Ҳозирги аҳволда оммавий ахборот воситаларида ишловчи коммунистларнинг, муҳарририятлар партия ташкилотларининг роли қандай бўлиши керак? Бундай ва бошқа кўплаб масалалар Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида ўтказилган кенгашда ҳар томонлама муҳокама этилди.

Кенгашда иштирок этган оммавий ахборот воситаларининг раҳбарлари, рўзнома ва жаридалар муҳарририятлари партия ташкилотларининг котиблари даврий нашрлар муаммоларини ҳал этиш, обуна мавсумини ўтказиш юзасидан ўз фикр-мулоҳазаларини баён этдилар.

У ёки бу рўзнома ва жаридანинг муассиси қайси идора бўлишидан қатъи назар, улар фаолиятининг асосий йўналишлари, социал-иқтисодий, ижтимоий-сиёсий жараёнлар ва ҳодисаларга муносабат, республика аҳолиси ижтимоий фикрини шакллантириш масалалари ҳамма вақт коммунист журналистлар, муҳарририятларнинг бошланғич партия ташкилотлари диққат марказида туриши лозим.

1991 йилда ўтказиладиган обуна мавсуми барча рўзнома ва жаридалар учун имтиҳонга айланади. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети унга тайёргарлик кўрар экан, ўзининг бир қатор даврий нашрлари фаолиятини чуқур ўрганди. Аҳвол ҳар томонлама таҳлил этилиши асосида «Совет Ўзбекистони» ва «Правда Востока» рўзномаларини аввалгидек ҳафтасига 5 марта чиқаришга қарор қилинди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг «Қишлоқ ҳақиқати» рўзномаси 1992 йил январидан бошлаб Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети билан Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг рўзномаси сифатида нашр этилади. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг «Санъат» жаридаси Ўзбекистон ССР Маданият вазирлиги ихтиёрига берилади. «Мулоқот» ва «Диалог» жаридалари молиявий ва бошқа ресурслар етишмаслиги сабабли ҳамда уларни нашр этиш учун кетадиган сарф-харажатларни камайтириш мақсадида «Инсон ва сиёсат» — «Человек и политика» жаридасига мустақил илова сифатида чиқадиган бўлди. Бунда «Мулоқот» жаридаси «Эътиқод», «Диалог» эса «Позиция» деб қайта номланади. Шаҳар, район рўзномаларини ҳафтасига камида 2 марта, вилоят рўзномаларини эса ҳафтасига камида 3 марта нашр этишга қарор берилди.

Кенгаш иштирокчилари даврий нашрларни обуначиларга ўз вақтида етказиб беришни таъминламаган жойлардаги алоқа бўлимлари шаънига бир қатор танқидий фикрларни билдирдилар. Ўтган йилги обуна мавсумини ташкил этишда қўлланилган эскирган шакллар ҳам танқид қилинди. Даврий матбуотнинг иқтисодий базасини мустаҳкамлаш ва журналистларни ижтимоий жиҳатдан муҳофаза этиш масалалари бўйича ҳам манфаатдорлик билан амалий фикр алмашилди.

Рўзномалар ва жаридаларнинг муҳарририятлари ўз фаолларига таянган ҳолда обуна мавсумига тайёргарлик кўриш ва уни уюшқоқлик билан ўтказишга қаратилган чора-тадбирлар мажмуини ишлаб чиқадилар.

Бугунги кунда даврий нашрлар ўз ўқувчиларига эга бўлиш учун кураш олиб боришлари лозим. Мазмунан теран мақолаларни эълон қилаётган, ҳозирги даврнинг ўткир саволларига моҳирлик билан жавоб бераётган, ҳаётда сирдош, ўртоққа, ишончли шерикка айланган рўзнома ва жаридаларгина ўқувчилар муҳаббатини қозона олиши мумкин.

Марказий Комитет матбуот марказида республика журналистлари билан учрашувларни мунтазам ўтказиб туришга келишиб олинди.

Кенгашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби К. Ю. Юсупов нутқ сўзлади.

ЖАҲОН БОЗОРИ САРИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Мана шу бойликлар қаёққа, кимга кетаётганлигини, нималарга ишлатилаётганлигини ҳатто республикамизнинг юлий мартабали раҳбарлари ҳам билишмасди. Кези келганда бизларни боқимандаликда айблаётган кимсаларга шуни эслатиб қўйиш жоиздирки, Ўзбекистон сўнгги вақтларгача гарчанд жуда қийин бўлса ҳам чет элга бир ярим миллиард сўмликка яқин маҳсулот чиқариб турди. Бинобарин, собиқ СССР Давлат режа комитети ва СССР Молия вазирлиги кимнинг миллиардларини, кимнинг валютасини ўз хоҳишларга қараб тақсим қилаётганликларини яхши билишарди. Шу сабабли биз эслатиб ўтилган рақамлар билан ҳозир ҳам фахрлансак арзийди. Ахир, ушбу рақамлар Ўзбекистон чет эл билан савдо-сотиқни ҳар томонлама ривожлантириш учун нақадар улкан имкониятга эга эканлигини яққол кўрсатиб турибди-ку.

— Исмоил Ҳакимович, ўйлайманки, мажбуран маҳсулот етказиб бериш билан эркин савдо-сотиқ ўртасидаги, амалдаги фойда билан фойда кўришнинг яширин имконияти ўртасидаги фарқни Ўзбекистонда яшовчи ҳар бир киши тушуннибгина қолмай, ўзининг кундалик турмушида яққол сезаяпти. Республика четга чиқариладиган маҳсулот ҳажмига кўра мамлакатнинг ташқи иқтисодий алоқасида етакчи ўринлардан бирида турса-да, аҳолисининг, айниқса қишлоқ аҳолисининг турмуш даражаси бўйича деярли охирги ўринни эгаллайди.

— Бунда хўжакўрсинга берилган, яъни қоғоздаги мустақиллик билан ҳақиқий мустақиллик ўртасидаги фарқ ҳамма нарсадан кўпроқ намоён бўлади. Биз чинакам мустақилликни эълон қилибгина қолмай, балки уни кучимиз етганича, қадам-бақадам мустаҳкамлаб бораверамиз.

Биз қишлоқ аҳолисининг аҳволи жуда оғирлигини ҳамиша алоҳида таъкидлар эканмиз, бу шунчаки сўзамоллик эмас. Ўзбекистонда ишлаб чиқарилаётган саноат маҳсулоти республика иқтисодий имкониятининг 48 фоизини ташкил этишига қарамай, у чет элга юборилаётган маҳсулот таркибида 11 фоиздан сал кўпроқни ташкил этади, холос. Ўтган йили экспортнинг 86 фоиздан ортиғи қишлоқ хўжалик маҳсулоти ва ундан тайёрланган товарлар бўлди. Шунинг учун ҳам биз чет элга хом ашё ўрнига тайёр маҳсулот чиқарсак, хом ашё ва маҳсулотни сотишдан тушган маблағнинг асосий қисми Иттифоқ маҳкамалари, республика вазирликларида, корпорация ва уюшмаларнинг темир қутиларида қолиб кетмасдан, балки ишлаб чиқарувчининг, биринчи навбатда қишлоқ аҳлининг ҳисоб-китоб дафтарчасини бойитса, яқин келажакда олдимизда қандай имкониятлар очилишини тасаввур қилишимиз мумкин.

Бинобарин, бу жозибали истиқбол, порлоқ келажак ҳақидаги мафкуравий эртак эмас. Ҳозирнинг ўзидаёқ мустақил республика жаҳон бозорига анъанавий пахта ва пахта маҳсулотларидан ташқари қоракўл тери, ипак, узум, мева ва сабзавот, машҳур Хоразм ва Сирдарё қовунлари, Самарқанд анжири, каноп, тамаки, хурмо, ширин илдизмева-солодко чиқаришга тайёр. Ҳақ гап шуки, республикамизнинг ноёб гўшаларини, субтропик боғларини, Ургут ва Сўх тоғларидаги экинзорларини ўзимиз ҳам ҳанузгача яхши билмаймиз. Биз бугунги кунда чет эллик харидорларга кўзни қамаштирадиган ажойиб яркирама тошлар — зубаржатлар, халқ усталарининг бетакрор санъат асарларини таклиф қилишимиз мумкин.

— Мумкин бўлган барча нарсани сотиб юбориб ўзбекистонликларнинг ўзларини мана шу ажойиб моллар билан таъминлай олмасак-чи! Ҳамма сингари улар ҳам аввал ўзлари учун, ўз эҳтиёжлари учун ишлаб чиқаришни истайдилар, ахир. Бу ерда сотиш учун нима қолади! Дўконларимизнинг пештахталари бўм-бўш-ку!

— Мана шундай табиий ва соғлом фикрлашга асосланган тўғри саволга яқин ўтмишда очиқ-ойдин жавоб бериш анча мушкул эди.

Яхшилаб ўйлаб, оқилона фикр юритиб кўрайлик-чи. Дўконларда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари йилдан-йилга камайиб кетаяпти, ҳисоб-китобда эса бунинг акси. Чиндан ҳам бизда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш йилдан-йилга кўпайиб борди. Бошқача бўлиши асло мумкин эмас, чунки хўжаликларга режани марказ эришилган кўрсаткичдан келиб чиқиб белгилайди. Маҳсулотни сақлаш, қайта ишлаш қувватларини ошириш ҳам марказда аввалги даражага қараб режалаштирилади. Бу даража бизда шу қадар пастки, етиштирилган ҳосилнинг 30—50 фоизи аҳоли дастурхонига етиб бормас эди, ҳозир ҳам шундай.

Аммо рўй-рост айтиш керакки, бу бизнинг ўзимиз ҳам йўл қўйган хатоларимиз оқибатидир. Ана шу камчиликларни кўриб турибмиз, уларни тугатишга, бундан буён такрорламасликка ҳаракат қилаяпмиз. Мустақиллик масъулият юклайди, ахир. Камчиликлар, хўжасизлик, ношудлик учун эндиликда халқ олдида ўзимиз жавоб берамиз. Шунинг учун ҳам раҳбарларга нисбатан жуда қаттиқ талаб қўйилаяпти. Ҳосил далада қолиб кетишига, ташиш пайтида тўкилиб-сочилишига, нобоп омборларда чириб кетишига, қайта ишлашда чиқитга чиқишига, эътиборсизлик, уқувсизлик, молни харидоргир қила билмаслик туфайли дўкон пештахталарида туриб қолиб, мазасини ва тўйимлилик хусусиятларини йўқотишига йўл қўя олмаймиз.

— Бозорда деҳқон ўз моли харидоргир бўлишидан шахсан манфаатдор, дўконда ишлайдиган сотувчининг-чи!

— Келинг, бозорни, айниқса халқаро бозорни бунчалик сийқалаштирмайлик. Ҳақиқатга тик қарайлик. Қанчалик истамайлик, тақчил қишлоқ хўжалик маҳсулотларимизни сақлаш ва қайта ишлаш борасида қисқа фурсатда ўз кучимиз билан жаҳон даражасига эриша олмаймиз. Бирдан-бир йўл — чет эллик шерикларни қизиқтириш, токи улар ўз фойдаларини кўзлаб, етиштирилган барча маҳсулотни жаҳон талаблари даражасида қайта ишлашни тезроқ йўлга қўйишда бизга ёрдам берсинлар. Агар биз ҳосилнинг 10—15 фоизи шерикларимиз меҳнатига тўланадиган ҳақ сифатида чет элга олиб чиқиб кетилишига рухсат берсак, унда ялпи ҳосилни кўпайтирмаган ҳолда дўконларимизда юқори сифатли маҳсулотни 20—30 фоиз оширган бўлур эдик. Устига-устак янги технология олардик, янги иш жойлари пайдо бўларди, юқори малакали ишчилар сони кўпаярди, аҳолининг ўсиши билан боғлиқ ўз олдимизда турган вазифаларни назарда тутсак, бу биз учун жуда муҳимдир.

— Бошқа йўл йўққа ўхшайди чамаси. Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари миқдори яқин йиллар ичида кескин кўпайиши керакку, ахир. Биринчидан, сўнгги йилларда деҳқонларга томорқа сифатида тақсимланган 514 минг гектар ер ҳосил бера бошлади, иккинчидан, маъмурий-буйруқбозлик тартиби кишанларидан бутунлай озод бўлган колхоз ва совхозларда давлат буюртмаси оз миқдордаги озиқ-овқат солиғига айланган шароитда ҳосилдорлик ва ялпи маҳсулот йил сайин ортиб боради. Агар маҳсулот исроф бўла бошласа, истеъмолчи дастурхонига етиб бормаса, яъни маҳсулот сотилмаса, у ҳолда бозор қонунига мувофиқ ишлаб чиқарувчи ишлаб чиқаришни камайтиришга мажбур бўлади. Бинобарин, яна тақчилик рўй бериб, нарх-наво кўтарилиб кетмайдими!

— Мустақил Ўзбекистон ўзича жаҳон бозорига чиқишидан, чет эл маблағини, замонавий технологияни жалб қилишдан кўзланган асосий мақсад ҳам мана шунда-да. Ўзбекистон ССР Президенти Ислом Каримов бу мақсадни таърифлаб берди, у ҳам бўлса халқ фаровонлигини ошириш, Ўзбекистонда яшаётган барча кишилар учун муносиб шароит яратишдан иборат. Ният ҳаммага аниқ. Унга эришишдан барча манфаатдор. Аниқ мақсад сари қўйилган аниқ қадамларни халқнинг кўпчилиги маъқуллаганига сабаб ҳам шу. Ташқи иқтисодий алоқаларни бошқариш усули қайта кўриб чиқилди. Ташқи савдо ва чет эл билан алоқалар давлат комитети, чет эл туризми бўйича хўжалик ҳисобида ишлайдиган республика «Саёҳат — Интур» бирлашмаси тузилди. Дарвоқе, жаҳон маданияти марказларидан бўлмиш Самарқанд, Бухоро, Хоразмга илгари ҳам дунёнинг турли бурчакларидан сайёҳлар келиб кетишарди, лекин тушган барча валюта марказ ихтиёрига ўтарди. Эндиликда биз чет эл туризмини ривожлантиришдан жуда ҳам манфаатдормиз, кўпгина мамлакатларнинг ишбилармонлари ҳозироқ ўзаро фойдали ҳамкорлик қилиш истагини билдирдилар. Бинобарин, хорижий сармоядорлар учун барча шароит яратилган. Фақат шу йилнинг ўзида республика Олий Кенгаши ташқи иқтисодий алоқаларни тартибга солувчи ва чет эл инвестициясига кафолат берувчи бир неча қонун қабул қилди. Ҳукумат тадбиркорликка иқтисодий эркинлик бериш, шунингдек биз учун қўшма корхоналар очиш ҳамда инвестиция ва воситачилик фаолияти билан шуғулланмоқчи бўлган кишиларга кенг имтиёзлар яратиш кўзда тутилган бир қатор ҳуқуқий ҳужжатларни тасдиқлади.

— Чет эл инвестицияларига кафолат бериш асосий масаладир. Исмоил Ҳакимович, энг муҳимларини айтиб беролмайсизми!

— Улкан табиий хом ашёга, саноат ва қишлоқ хўжалик бойликларига эга тўлиқ мустақил давлат бўлишининг ўзи энг асосли кафолатдир. Шу муносабат билан Федерация кенгаши амалдаги йилнинг июнидан бошлаб Иттифоқнинг ички ва ташқи қарзларини ҳамда хорижий мамлакатларнинг Иттифоқимиздан қарзларини СССР ва мустақил республикалар ўртасида тақсимлашга қарор қилганлигини алоҳида таъкидламоқчи эдим. Бу жуда муҳимдир, чунки мустақил республикаларда олтин заҳирасини ва олмос жамғармасини, шунингдек валюта ресурсларини яратиш масаласи ниҳоят ҳал этилди. Олтин конларига эга ва олтин қазиб чиқараётган республикалардан бири бўлган Ўзбекистон учун ўз иқтисодиётига инвестиция қилинган чет эл маблағига кафолат бериш, айни пайтда ташқи қарзларини узишга имкон туғилди.

Айтиб ўтиш керакки, сўнгги пайтда чет эл капиталини жалб қилиш борасида анча тажриба орттирдик. Хориж капиталини жалб қилиш юзасидан бутун мамлакат учун тузилаётган махсус дастурда мана шу тажриба ўзига хос бир тарзда умумлаштирилди. Унда жорий йилнинг ўзидаёқ мамлакатимизга, айниқса устун даражада ривожланиши зарур бўлган тармоқ ва соҳаларга чет эл капитали оқиб келиши учун қулай шарт-шароит яратиш кўзда тутилган.

— Чет эл капиталини жалб қилиш борасида орттирилган Бутуниттифоқ тажрибасида ишбилармонларнинг яқинда ўтган Тошкент учрашувининг ҳиссаси салмоқли бўлса керак!

— Дарҳақиқат, дунёнинг турли бурчакларидан келган ишбилармонларнинг мана шу мислсиз учрашувига қизиқиш тобора ортиб бораяпти. Кўпгина иттифоқдош республикаларнинг раҳбарларини, ишбилармон кишиларини Тошкент учрашуви иши энг майда тафсилотларигача қизиқтираяпти. Бинобарин, биз ўзига хос бир банк тузиб, Тошкент учрашуви билан боғлиқ жамики маълумотларни тўплаяпмиз. Ўзимиз ҳам ҳалигача унинг таассуротлари остидамиз, чунки бу учрашув шу вақтгача мисли кўрилмаган натижа берди.

Қайта қуриш бошлангандан буён ўтган йилларда республикамизда ҳаммаси бўлиб 50 та қўшма корхона ташкил этилган эди. Лекин уларнинг кўпчилиги ҳалигача ҳақиқий иш бошлаб юборгани йўқ. Беш кун давом этган Тошкент учрашуви чоғида чет эл фирмалари билан 30 та қўшма корхона тузилди, мана шундай 69 та корхона тузиш юзасидан 18 мамлакатдан келган 56 шерик билан келишиб олинди. Тузилган қўшма корхоналарнинг чет эл пулида 370 миллион сўм дастлабки маблағи бор. Улар биргаликда чет эл пулида умумий қиймати 2,7 миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарадилар. Келинг, келажакдаги тўла маънода экспортбоп ва рақобатга қодир ана шу маҳсулотни аввалги, яъни ўзимиз ишлаб топган, аммо бошқалар ихтиёри билан сарфланган 1,5 миллиард сўмлик маҳсулотнинг экспорт ҳажми билан таққослаб кўрайлик. Ишбилармонларнинг Тошкент учрашуви жуда қисқа фурсатда четга чиқарадиган маҳсулотларимиз ҳажмини бараварига кўпайтириб қолмасдан, ишлаб чиқарувчиларимизга фойдани республика манфаати, халқ турмушини юксалтириш йўлида ишлатишда мустақиллик беради. Республика иқтисодиётини қайта қуриш, уни жаҳон иқтисодиёти даражасига кўтариш борасида яна бир муҳим масалани айтиб ўтмоқчиман. Олтин жамғармаси билан мустаҳкамланган мустақил республиканинг ишончли кафолати ишбилармон кишиларимиз беш кун ичида чет эл пули билан 489 миллион сўмлик қарз олишни расмийлаштиришларига имкон берди. 66 миллион АҚШ доллари миқдорида савдо битимлари тузилди. Туркиядаги «Зироат банка»нинг президенти Салоҳиддин Тозану, масалан, менинг банким Ўзбекистон гуллаб-яшнашига ишонгани боис республика иқтисодиётини ривожлантириш учун қарз беришга қарор қилди, деб дангал айтди. Банкирнинг бунчалик ишонишига сабаб шуки, Ўзбекистонда одамлар меҳнат қилишни билишади ва меҳнатдан қочишмайди. Бу сўзларни мен айтаётганим йўқ. Бу АҚШдан келган ишбилармон, «Каскад сервис» компаниясининг президенти Шварц Стюартнинг фикридир.

— Ишбилармон кишилар аввал ҳисоб-китоб қилиб кўришади, кейин гапиришади, ҳис-туйғуларини баён этишади. Демак, улар келажакда фойда олиш истиқболини кўришибди-да.

— Модомики, сўз яна ишонч масаласига келиб тақалган экан, ҳозирги кунда ишбилармонларнинг Тошкент учрашуви аҳамиятини ҳар қанақасига камситишга уринаётган биздаги «ўта ватанпарварлар»нинг кўплари чет эллик шерикларидан одил фикр юритишни, ҳақиқий ишни беҳуда гап-сўздан ажрата билишни ўрганишса чакки бўлмасди. Мен Тошкентдаги учрашув вақтида ҳам, ундан кейин ҳам тижорат соҳасидаги кўпгина нуфузли кишилар билан суҳбатлашдим. Уларнинг барчаси учрашувнинг ташкил этилишига ва амалий алоқаларга юксак баҳо берди. Биз қўлимиздан келган барча ишни қилдик. Маблағни ҳам, вақтни ҳам, кучимизни ҳам аямадик. Чунки Ўзбекистон Президенти ишбилармонлар билан хайрлашув чоғида алоҳида таъкидлаганидек, чет эллик шериклар билан кенг кўламда ҳамкорлик қилиш тангликдан чиқишнинг бирдан-бир тўғри йўлидир.

— Кўп йиллик журналистлик фаолиятим давомида Ўзбекистон Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасида юрган чет эллик меҳмонларни бир неча бор кузатганман. Уларда экспонатларга қизиқиш ҳар доим ҳам жуда катта бўлган. Лекин Тошкентдаги учрашув чоғида хорижий меҳмонлар бошқачароқ эдилар, кўргазмага қизиқишлари ҳам бошқача эди.

— Мен эса бу гал Халқ хўжалиги кўргазмасида ҳамма нарса бошқача ташкил этилган эди, деган бўлардим. Ахир, бизнинг ютуқларимизни шунчаки меҳмонлар эмас, балки тадбиркор, ишбилармон кишилар кўришмоқчи эди. Уларни хўжакўрсинга қўйилган нарсалар эмас, балки ҳақиқий имкониятлар қизиқтирарди. Мана шунга мос равишда кўргазма соҳиблари ҳам бу гал дабдабабозликдан анча йироқ эдилар. Тармоқлар ҳам, алоҳида корхоналар ҳам хориждан келган ишбилармонларни ҳақиқатан қизиқтириши мумкин бўлган маҳсулотларнигина намойиш қилдилар. Мақсад ана шу ишбилармонлар ёрдамида янги технологияларни қўлга киритиш эди. Бизнинг тадбиркорларимиз ўз маҳсулотларини кўз-кўз қила билдилар. Бунга амалда ўрганиб олдик. 300 га яқин ташкилот, корхона, муассаса қайта қуриш жараёнида мустақил равишда ташқи бозорга чиқиш ҳуқуқига эга бўлди.

Ишбилармонлар пахтачиликка доир машиналар — терим агрегатлари, сеялкалар, пуркагичларни қанчалик қизиқиш билан видеога олаётганликларини, маҳаллий ва енгил саноат корхоналарида ишлаб чиқарилган буюмларни, радио ва электротехника саноати молларини, академия ва илмий-тадқиқот институтларининг ютуқларини ишчанлик билан баҳолаётганликларини кўрсангиз эди. Бизнинг тадбиркорлар чет эллик шерикларига валюта сарфлашни ва энг янги технологиялар етказиб беришни шарт қилиб қўйишди. Уларнинг ҳаммаси беистисно тарзда хорижлик шерикларига малакали ишчи кучи, зарур бинолар, инженерлик йўллари, энергия таъминоти ва албатта юқори сифатли, тақчил олий нав хом ашё таклиф этишди. Кўриб турибмизки, энг қулай шарт қўйилаяпти. Ҳеч қандай таваккалчиликка ўрин йўқ. Маҳсулотга талаб нафақат республика, умумиттифоқ, балки жаҳон бозори миқёсида ҳам жуда катта. Чет эллик ишбилармонлар биргаликда қуруқ мева, консервалар, ширинликлар, сигареталар, чит ва ипак газлама, кўнчилик маҳсулотлари, қоракўл теридан қилинган буюмлар, юмшоқ сочиқ, аёллар колготкаси, эркаклар пайпоғи, эркаклар, аёллар ва болалар учун турли-туман кийим-кечак, пойафзал, магнитофонлар, миксерлар, электр дазмоллар, самоварлар, сопол санитария-техника буюмлари, кошин, гилам, уй жиҳозлари, сопол буюмлар, мармардан ва унча қиммат бўлмаган тошлардан ясалган буюмлар, зўлдирли авторучкалар, фломастрлар, духоба, ғижим духоба, конденционерлар ишлаб чиқаришни таклиф қилдилар. Бугунги кунда биз фақат тижорат дўконларида учратишимиз мумкин бўлган бу молларни санаб ўтиш учун рўзноманинг бир саҳифаси етмайди.

— Ҳақиқатан ҳам бундай мўл-мўлчиликни тасаввур қилиш қийин.

— Аммо кейинги йилларда авж олган, тузалиши қийин бўлган касаллик, яъни ношудлик касаллигидан қутулишимиз яна ҳам қийин кечса керак. Барбод бўлиш, бузғунлик, фалокат, жарлик деган сўзларни ҳар куни, ой сайин, ҳатто йил сайин эртадан-кечгача эшитавериш осон дейсизми? Яқин ўтмишдаги мафкуравийчиликнинг тескари томони бўлса керак бу. Мана ишбилармонларнинг Тошкент учрашуви якун топди. Биз ўзимизга четдан тадбиркор кишилар кўзи билан қараб кўрдик ва шу нарсага амин бўлдикки, бизнинг еримиз сахий, халқимиз иқтидорли ва меҳнатсевар, қудратли, сертармоқ саноатимиз бор. Юқори малакали мутахассисларга, фан ва санъат арбобларига эгамиз. Агар уларнинг ўзларига қўйиб берсак, мафкуравий тўсиқларни олиб ташласак, иқтидорли кишилар ўзларини кўрсатишларига имкон яратсак, мулкчиликнинг барча шаклларини қонунлаштириб қўйсак борми! Бу шаклларнинг кўпчилиги, Ўрта Осиёда савдо-сотиқ қилиш маҳорати каби минг йиллик тарихга эга. Аммо бугунги кунда иш борасидаги шерикчиликка талаб бошқача. Шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, Тошкент учрашувига келган ишбилармонларнинг кўпчилиги бизга юқори малакали мутахассислар, бизнинг келажагимиз бўлган сармоядорларни тайёрлашда катта ёрдам беришга ҳозир эканлигини билдирди. Ҳукумат, республикадаги ишбилармон доиралар ўқув ҳақини тўлашга розидирлар. Халқнинг келажаги йўлида маблағни аяш мумкинми, ахир?! Бизнинг ёшларимиз менежмент, маркетинг сир-синоатини ўрганадилар. БМТ мутахассисларининг маълумотларига қараганда, самарали ташқи иқтисодий фаолият юритиш учун Иттифоққа бир миллион, Ўзбекистонга эса йигирма минг мутахассис керак. Бизда эса ҳозирча бундай мутахассислар саноқли. Чет эллик шерикларимизга саводли, миришкор кишилар билан иш юритиш фойдалидир. Шунинг учун ҳам кўпчилик мамлакатлар бизнинг ёшларимизни бепул, яъни ёрдам тариқасида ўқитишга рози бўлдилар. Масалан, ишбилармонларнинг Тошкент учрашувига биринчилар қаторида Ирландия транспорт институтининг директори Томас Рид келди. Европадаги мана шу нуфузли ўқув юртида автотранспорт корхоналари, концернларнинг бир гуруҳ раҳбарлари бепул таълим оладилар. Бу хайрия эмас, балки чет эллик шериклар манфаатдорлигининг амалий ифодасидир, чунки Ўзбекистоннинг автотранспорт ходимлари ҳозирнинг ўзидаёқ 10 та мамлакатдаги машҳур фирмалар билан алоқа ўрнатганлар. Орадан 5—10 йил ўтиб бизнинг ёш ишбилармонларимиз ҳам чет эллик шерикларини бирон-бир нарсага ўргатишлари мумкин, деб ишонч билдирган республикамиз Президенти И. А. Каримовнинг гапига батамом қўшиламан. Бир сўз билан айтганда, жаҳон савиясидаги мутахассисларга эга бўлсак, республикамизнинг келажаги таъминланади. Иш устасидан қўрқади, дейдилар.

— Устига-устак халққа ниҳоят тўлиқ эркинлик берилади, тоталитар давлат кишанлари улоқтириб ташланади.

— Айни замонда барча мустақил республикалар билан тарихан қарор топган сиёсий ва иқтисодий алоқалар бузилмайди. Биз Иттифоқ тарафдоримиз. Аммо бошқариш, марказнинг буйруқбозлиги бошқаю, мустақил республикаларнинг биргаликда келишиб ижроия ҳокимият органларининг хатти-ҳаракатини бирлаштириш юзасидан кўраётган чораларини мувофиқлаштириш бошқа.

— Ҳокимият кишилари билан некбинлик руҳида суҳбатлашиш ҳозир ғайритабиий туюлади, яъни русум бўлмай қолди. Гарчи, бизнингча, тушкунлик учун эндиликда асос камайгандек кўринса-да.

— Агар некбинлик кўр-кўрона эътиқодга эмас, балки қатъий ишончга, иқтисодий ҳисоб-китобга, жаҳон бозори сари очилган йўлдаги дастлабки ҳақиқий ютуқларга асосланса, ўйлайманки, тушкунлик тез кунда барҳам топади. Бир сўз билан айтганда, енг шимариб ишга киришиш керак. Чунки биз мустақил равишда жаҳон бозорига қадам қўя бошладик.

Суҳбатдош:
Ю. РЯЖЕНЦЕВ.

Ўзбекистон—Ҳиндистон дўстлиги

БОБУР МИРЗО КЎПРИГИ

Ҳар бир киши дарёлар, денгизлар устига кўприк қуриб, уни жимжимадор қилиб безаши мумкин. Бу — савоб иш. Лекин инсонлар қалбига, халқлар ўртасида кўприк солиш, бир-бирининг кўнглини овлаш — мураккаб иш. Бобур Мирзо ана шундай улуғ ишларни амалга оширган буюк шахслардан бири бўлган.

Бугунги кунда ушбу дўстлик йўллари ҳамон хизматда. Ҳинду ўзбек дўстлиги борган сари кенгайиб, ривожланиб бормоқда. Биз чет мамлакатлар билан дўстлик ва маданий алоқалар Ўзбекистон жамиятида бўлиб, унинг Жанубий Осиё, Яқин, Ўрта Шарқ ва Африка мамлакатлари бўлими бошлиғи Шавкат ВАҲОБОВ билан суҳбатлашдик.

— Айтингчи, Ҳиндистон билан Ўзбекистон дўстлик жамияти ўртасида қандай янги алоқалар ўрнатилди!

— Биз маданий алоқалардан ташқари республикамизнинг иқтисодий ривожланишига ҳам ҳиссамизни қўшаяпмиз. Масалан, термос ишлаб чиқарадиган «Восток» бирлашмасининг Ҳиндистондаги «Баттерфлай» фирмаси билан шартнома тузишига ёрдамлашдик. Дўстлик жамияти ҳаракати билан ҳиндистонлик талабалар Ўзбекистонда ўқишмоқда. Олий ўқув юртларининг моддий техника базаси йил сайин ривожланиб боряпти.

Семашко номидаги тиббий даволаш ва тиббий тиклаш илмий-тадқиқот олийгоҳи мутахассислари ҳинд йоготерапиясини ўрганмоқчи эканликларини айтиб, бунда ёрдам беришимизни сўрашди. Биз эса ўз навбатида Калькуттадаги Рома Кришна миссиясига мурожаат қилдик ва масала ижобий ҳал этилди.

— Ҳозирги кунда ўзаро мутахассислар алмашиш давом этаётган бўлса керак!

— Албатта. Ҳиндистон билан борди-келдимиз ота-боболардан мерос. Мутахассисларимиз Калькуттага боришиб, ҳинд талабаларига мусиқадан, тасвиршуносликдан бир-бир ярим ойлаб дарс бериб келишмоқда. Гапнинг қисқаси, биз жуда кўп йўналишларда бир-биримизни қўллаб келяпмиз.

— Май ойида Ҳиндистонда Ўзбекистон маданияти ҳафталиги бўлиб ўтди. Унинг тафсилотлари билан таниш бўлсангиз керак!

— Ҳа, юртимиздан борган жамоага телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети раиси Г. Ёқубов бошчилик қилди. Ҳиндистоннинг бир қанча машҳур арбоблари делегациямизни қабул қилишди, турли соҳаларда мунтазам алоқа қилишга келишиб олинди.

Иккала мамлакат телевидение ва радиоэшиттириш раҳбарлари учрашиб телекўприк орқали кўрсатувлар алмашиш, биргаликда фильмлар яратиш, бадиий коллективларни бир-бирларига жўнатиб туриш ҳақида фикр алмашдилар.

Улуғ бобомиз Алишер Навоийнинг 550 йиллик юбилейига бағишлаб Ҳиндистон шоирлари катта мушоира уюштирдилар.

Яқинда ўлкамизда дўстларимизнинг маданияти ҳафталиги ўтказилиши кўзда тутилган. Биз меҳмонларни муносиб кутиб олишга ҳаракат қиламиз.

Суҳбатдош:
Маннон ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи»нинг махсус мухбири.

«Ленин йўли» жамоа хўжалигининг Тумор қишлоғида кулолчилик цехи очилди. Олтинкўл райони маҳаллий саноат комбинатига қарашли мазкур кичик корхонада 20 нафар ишчи ишламоқда. Улар кечаги деҳқонлар бўлиб, Риштон керамика заводи усталари ёрдамида янги касб сир-синоатини пухта ўрганиб олдилар.

Янги цехда ҳар кеча-кундузда 400 дона сопол идиш тайёрланаяпти. Келгусида бу ерда совғабоп буюмлар ишлаб чиқариш йўлга қўйилади, колхозда ва район марказида эса махсус дўконлар ташкил этилади.

СУРАТДА: риштонлик уста Неъмат Раҳимов ва унинг шогирди Соиб Бадалов.

Ш. АЛИМОВ олган сурат.
(ЎзТАГ).

Хўжанд хабарлари

«ЭТАЛОН» ҚУТҚАРИЛДИ

ВИЛОЯТ марказидаги «Эталон» заводи энди Иттифоққа бўйсунмайдиган бўлди. Моддий-техник, хом ашё таъминотининг кун сайин ёмонлашиши маҳсулот ишлаб чиқариш маромига путур етказди. Омбордаги қут-қут (хом ашё) бор-йўғи тўрт ойга етди. , Заводнинг инқирозга юз тутиш хавфи кўндаланг бўлди.

Шундай қалтис дамда Қайроққумдаги гиламчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси корхонани ўз паноҳига олди. Хом ашё таъминотидаги узилишлар барҳам топди. Интизом мустаҳкамланди. «Эталон»даги ишлаб чиқаришдан 12 миллион сўм фойда олиш режаланаяпти.

ЁЛҒИЗЛАРГА ҒАМХЎРЛИК

ЎРАТЕПА районидаги Қўриқ қишлоғида ёлғизлар ва қарияларга ижтимоий ёрдам кўрсатиш маркази очилди. Ҳозирча марказ ўз бағрига 25 кишини қабул қилди.

Янги марказ қурилиши ва уни мебель билан жиҳозлашни район аҳли ўз зиммасига олганди. «Истаравшан» деҳқончилик комбинати қурилиш материаллари, ёғ заводи 20 минг дона ғишт етказиб берди. Маҳаллий кооперативлардан бири кровать билан таъминлади. Электр тармоқлари корхонаси эса хайр-саҳоватга муҳтож кишилар кўчиб кирган уйларни чароғон этди.

Ўринбой УСМОН,
«Халқ сўзи» мухбири.

Хатлардан сатрлар

КЎПЧИЛИК меҳнаткашлар «Пограничник» давлат хўжалиги номини хуш кўрмасдилар. Яқинда Гагарин районидаги Қоракамар қишлоқ кенгашида шу масала кўриб чиқилди. Энди хўжалик унинг собиқ раҳбари Райим Бўриев номи билан аталади.

* * *

ЛЕНИН ЙЎЛИ районидаги Толлимаржон қишлоғида янги ошхона, шифохона ишга тушди. Қурилаётган эллик ўринли болалар боғчасини пардозлаш тугалланмоқда.

Р. ТОЖИДДИН.

* * *

СОВЕТ тинчлик жамғармасининг вилоят бўлими ҳонқалик Исмоил Худойназаровга Бельгияда тайёрланган, ўзи ҳаракатланадиган махсус аравача совға қилди.

А. СОБИР.

УЙНИНГ ПОЙДЕВОРИ ХЎЖАЛИКДАН...

ҲОЗИРГИ қимматчилик ва тақчиллик шароитида ҳамма нарсанинг нархи ошиб кетди, ҳатто ширин гапни ҳам текинга эшитиш қийин. Қурилиш материалларининг-ку яқинига йўлаб бўлмайди.

Шеробод районидаги «Октябрь 60 йиллиги» давлат хўжалиги бу масалада ўзгача йўл тутди. Совхознинг махсус қурувчилари 16 сотихлик томорқанинг бошидан бир хўжаликка мўлжалланган иморат қурилишини бошлайдилар. Иморатнинг пойдевори, пишиқ ғиштли девори битгандан сўнг у эгасига топширилади

— Ўзимизнинг юқори қувватли ғишт заводимиз бор, — дейди хўжалик раҳбари, Сурхондарё вилоят шўросининг депутати Очил Зиёқулов. — Халқ шундоқ ҳам қийналиб кетди. Биз деворни битказганимиздан сўнг ишнинг у ёғини уйнинг эгаси кўнглидагидек қилаверсин Биров томининг устини ундай қилиб ёпади, биров бундай қилиб.

Энг муҳими бу совхоз ишчиларига жуда маъқул келмоқда.

Ҳозирга қадар 20 та ана шундай уй талабгорларга топширилди. Девори кўтарилган бундай иморатнинг таннархи саккиз минг сўмдан ошмаяпти.

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Шаҳлонинг соғувчилик касбини эгаллаганига кўп бўлгани йўқ. Шунга қарамай, у илғорлар сафида бормоқда. Яқинда ўтказилган республика сигир соғарлар кўригида ҳам ўз маҳоратини ишга солиб, фахрли ўринлардан бирини эгаллашга муяссар бўлди.

СУРАТДА: Ульянов районидаги «III Интернационал» давлат хўжалигидаги пешқадам сигир соғувчи Ш. Рўзибоева.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

Ечимини кутаётган муаммолар

ДАРМОН БОРУ ФАРМОН ЙЎҚ

Атрофи қум саҳролар билан қуршалган Хоразм воҳасини ёзнинг жазирама иссиғи, гармселу шамоллари, чанг-тўзонларидан, қишнинг изғирин совуғию ёғин-сочинларидан тоғдек сервиқор, мағрур ва салобатли гужумлар кўкрак кериб муҳофаза қилгани эсимизда.

Афсуски, Хоразм гужумларини асраб қололмадик. 30 йил муқаддам ўзга юрт тупроғидан учиб келиб, воҳада макон топган баҳайбат қурт — «шаҳар мўйловдори» элнинг фахри бўлган гужумларни қийрата бошлади. Ҳозир қаён қараманг, ағанаб ётган, қуриб-қақшаб ҳалок бўлган, танаси илма-тешик дарахт қолдиқларини кўрасиз.

Мана, вилоятда гужумларнинг деярли қуриб битганига ҳам ўн йил бўлаяпти. Гужумларга ҳужум чоғида ҳеч қаршиликка учрамаган «мўйловдор» энди тол ва теракларни кемира бошлади. Сўнгра ўрик, олма, нок, нашвати, олча каби мевали дарахтлар ҳам унинг қурбонига айланди.

Ҳозир Қорақум ва Қизилқумнинг қоқ ўртасида жойлашган жаннат макон эл — Хоразм ҳалокат томон кетаяпти. Унинг бағрини ўйноқи еллар, сайроқи булбуллар тарк этмоқда. Бу фожиалар кўз ўнгимизда, бизнинг «фан ва техника» асримизда рўй берди.

Боғ ва экинзорларимизни қийратиб, шип-шийдам этаётган ваҳший зараркунандалар қаторига бугун яна бир кушанда — «оқ пашша» қўшилди. Бу ҳашарот 1987 йили Тошҳовуз вилояти сарҳадларида, бир йил кейин эса Хоразмнинг Шовот районида ҳудудида пайдо бўлди. Кўз очиб-юмгунча воҳанинг қолган районлари ҳам босқинда қолди.

Ўтган йил ёзида «ғаним» лашкарининг олдинги галаларини қўшни Бухоро воҳасининг Ромитан райони далаларида кўришди. Хуллас, хуруж давом этмоқда...

Ҳозир Хоразмда, унга қўшни Тошҳовуз ва Қорақалпоғистонда «оқ пашша»нинг номини эшитишса, одамларнинг юраги зирқирайди, бадани муз қотиб, қалбини дард чулғайди. Ҳатто кўз зўрға илғайдиган бу митти зараркунанда олдида катта ақл-заковат, куч-қувват эгаси бўлган инсоннинг ожиз қолаётгани алам қилади.

Буни қарангки, танаси сув каби юмшоқ бу ҳашарот тегирмонга тушса ҳам бутун чиқадиганлар хилидан экан. Сўнгги йилларда у ёмғирдан кейинги қўзиқориндай кўпайиб кетди. Иссиқхоналар унинг учун энг қулай ва оромижон қишлов макони, бу ерда битадиган кўм-кўк барра экинлар эса тўйимли озуқаси бўлиб чиқди. Қиш бўйи иссиқхоналарда уруғ қўйиб кўпаётган, бу ердаги ўсимликларнинг танаси, барги, мевасигача еб битирган очофат эрта баҳорда боғ ва далаларга ёпирилади. Экин ва дов-дарахтларнинг мурғак танасию баргини илма-тешик қилиб ташлайди, оқибатда бутун бошли боғлар, яхлит далалар жонсиз маконга айланади. Иш шу даражага бориб етдики, 1989 йилнинг ёзида «Партия XXII съезди» жамоа хўжалигининг бир гуруҳ аъзолари бригада бошлиғи Қурбонназир Қозоқов бошчилигида Шовот район партия комитетининг биринчи котиби ҳузурига келишди. Котиб ҳам машъум офатга қарши бирон-бир усулда кураш олиб бориш қўлланмаси йўқлигидан чорасиз эди. Шундай бўлса-да, у келганларни ноумид қайтармади, ваъда берди.

Аввалги кузда учиб келган зараркунанда «Москва» жамоа хўжалиги иссиқхонасини аллақачон «ўзиники» қилиб олган, бу ердан бот-бот чиқиб чор-атрофга тарқаб кетарди. Ёзнинг жазирама иссиғида эса иссиқхона томидаги ойна бутқул олиб ташланди. Ана шу эҳтиётсизлик оқибатида ташқарига йўл тополмаётган ҳашаротларнинг барчаси озодликка чиқди. Бир неча ой мобайнида бошқа ҳудудларга ҳам ёйилди.

Кенг саҳнли иссиқхоналарга эга бўлган Урганч районидаги Калинин номли, «СССР 50 йиллиги», Хонқа районидаги «Октябрь 40 йиллиги», Боғот районидаги Наримонов номли, Хива районидаги «Партия XXII съезди», Қўшкўпирдаги «Тошкент» жамоа хўжаликларининг аксариятида кўзланган ҳосил режалари барбод бўлди. Томорқаларда ҳам ҳосил битмади. Мутахассисларнинг ҳисоб-китобига қараганда, шумқадам «меҳмон»нинг бемаврид ташрифидан ўша йили воҳа 43 миллион сўмлик зарар кўрган.

Бу ҳол каттаю кичикни довдиратиб қўйди. Кўп ўтмай Ўрта Осиё ўсимликларни ҳимоя қилиш илмий тадқиқот институти директори, ВАСХНИЛ мухбир аъзоси Султон Алимуҳамедов бошлиқ олимлар Тошкентдан Хоразмга етиб келишди. Бир ҳафталик ўрганиш, кузатишлардан сўнг ҳашаротни жўн усуллар билан енгиб бўлмаслиги аёнлашди.

Хўш, энди нима қилмоқ керак?

Таклиф ҳаммадан кўп азият чеккан шовотликлардан, аниқроғи, район деҳқончилик-саноат бирлашмаси етакчи мутахассиси, қишлоқ хўжалик фанлари номзоди Бахтиёр Душамовдан чиқди. У олимлардан бирлашма қошида зараркунандага қарши илмий-амалий усуллар билан кураш олиб борувчи лаборатория очишга изн сўради.

Султон аканинг чеҳраси ёришди:

— Лаборатория бўлади, — аниқлик киритди олим, — фақат бирлашма ҳузурида эмас. Уни сиз ва биз ҳамкорликда вужудга келтирамиз ва «Ўрта Осиё ўсимликларни ҳимоя қилиш илмий тадқиқот институтининг Хоразм минтақавий таянч лабораторияси» деб номлаймиз.

Шу воқеадан буён бир ярим йил вақт ўтди.

...«Оқ пашша»га қарши курашувчи минтақавий лаборатория мудири Б. Душамовни хафақон ҳолатда учратдик.

— Ишимизда камчилик бўлса, бордир, — деди у алам билан. — Деҳқонларимизга, хонадон соҳибларига етарлича ёрдам беролмаётганимизни яққол сезмоқдаман. Хўжалик раҳбарлари орасида бизга ишончсизлик ва паст назар билан қараётганлари ҳам бор. Баъзан орқаваротдан: «Бутун элга ёйилган офат бу, лабораториясининг қўлидан нима ҳам келарди», деган кинояли сўзларни-да эшитамиз.

Мудирнинг сўзларидан маълум бўлишича, республикада зараркунандаларга қарши курашиш учун етарли илмий тадқиқот базаси ҳануз вужудга келтирилмаган. Изланишлар ва амалий чоралар кўриш учун арзимас миқдорда маблағ ажратилмоқда. Бу ҳол лаборатория ходимларининг қўл-оёғини боғлаб, уларни ясси тақсимчадан таом ейишга маҳкум этилган эртакдаги турнанинг ҳолатига солиб қўймоқда.

— Балки сиз таклиф этаётган усуллар юқори маҳкамалар, илмий доиралар ва етакчи олимларни қониқтирмаётгандир, талабларингиз нимадан иборат? — сўраймиз Бахтиёрдан.

— Воҳага ёпирилган офатнинг кўлами, зараркунандаларнинг пайдо бўлиш ва тарқалиш йўллари, уларни йўқотиш чоралари ҳақида қишлоқ хўжалик ташкилотлари, хўжаликлар, партия ва совет ташкилотларига зарур маълумотларни бердик. Тошҳовуз вилояти ва Шовот районидаги қатор хўжаликларни илмий тадқиқот базамизга айлантирдик. Бошқа хўжаликларга эса шартнома тузишни таклиф этдик. Ўтган давр мобайнида Шовотдаги «Москва» жамоа хўжалиги иссиқхонасидан макон топган миллион-миллион ҳашаротни ҳайдаб юбориш ёки қириб ташлашга муваффақ бўлдик.

Шунингдек, лаборатория билан яқиндан ҳамкорлик қилаётган райондаги «Ленинград», «Партия XXII съезди» жамоа хўжаликлари, вилоят мева-сабзавот маҳсулотлари бирлашмасининг иссиқхонаси, Тошҳовуз вилоятидаги «Социализм», Қорақалпоғистоннинг Элликқалъа районидаги «Октябрь 60 йиллиги» давлат хўжаликлари, Тўрткўлдаги «Коммунизм» жамоа хўжалигидан ҳам зараркунанда қувиб чиқарилди. Бу — лабораториямиз хизмати.

Мудирнинг хулосаларига қараганда, «оқ пашша» қуруқ иқлимли ўлкаларда айниқса тез тарқаб, тез кўпаяр экан. Қиш даврида уларнинг 15—18 фоизи очиқ далалар, пана ва иҳота қилинган жойларда, 80 фоиздан кўпи эса иссиқхоналарда қишлаб қолиши аниқланди. Демак, йилнинг аёз фаслида иссиқхоналарни ҳашаротдан муҳофаза қилиш муҳим аҳамият касб этади. Қишда зараркунандага қарши фаол кураш олиб борилмаса, оқибати ниҳоятда хунук бўлади, «Оқ пашша» экин барги ва танасини қаттиқ шикастлантиради, ўсишдан тўхтатади. Тез орада меваси тўкила бошлайди. Пишиб улгурганлари эса истеъмолга, қайта ишлашга ярамай қолади. Шундай бўлса-да лаборатория билан Туркманистон, Қорақалпоғистон ва Хоразмдаги саноқли хўжаликларгина шартнома туздилар. Қолганлар эса...

«Москва» жамоа хўжалиги иссиқхонаси бошлиғи Рўзим Кўчқоровнинг ҳикоясидан маълум бўлишича, Бахтиёр Душамов 1988 йилдаёқ бу ерга келиб тажриба бошлаган. Изланишлар дастлаб ҳеч қандай самара бермабди. Ўша йили кўрилган зиён салкам бир миллион сўмни ташкил этибди. 2 гектар иссиқхонадан атиги 70 минг сўм даромад олинибди. Ҳар йили ёзда иссиқхона томидаги ойналарни олиб қўйиб, ерни шамоллатишаркан. Кейинги ёзда Б. Душамовнинг маслаҳати билан ҳамма ёқни тақа-тақ бекитиб ташлашибди. Нима бўлибди денг, Хоразмнинг 45—50 даража жазирама иссиғи ёпиқ ойнаванд жойда 65—70 даражагача кўтарилиб, зараркунанда тутдек тўкилибди. Бунинг самараси ҳосилда яққол сезилибди. Даромад бир йилда 50 минг сўмга кўпайибди. 1990 йилда эса 250 минг сўм даромад олинибди. Амалдаги йилнинг дастлабки тўрт ойи мобайнида 400 минг сўмлик ёз ноз-неъмати эл дастурхонига тортиқ этилибди.

— «Оқ пашша»га қирон келтиришнинг бир неча усулини топдик, — деди пировардида Б. Душамов. Афсуски, ҳар кимнинг ўз билгича иш тутиши, ягона раҳбарликнинг йўқлиги оқибатида зараркунанда ҳамон авж олмоқда. Баъзи хўжаликларнинг раҳбар ва мутахассислари хавфнинг кўламини тасаввур этишаётгани йўқ. Билишимизча, бошқа вилоятлар ҳам аниқ йўналишлар бўйлаб илгарилаётган ҳашаротни ўзларига йўлатмасликка тайёр эмаслар.

Б. Душамовнинг далил ва рақамларга асосланган эътирозларига шак келтиролмаймиз. Унинг айтишича, Хоразмда «оқ пашша»га қарши курашувчи лаборатория ташкил этилиши ўз вақтида улуғ иш бўлганди. Аммо бугунга келиб вазият вақтдан ўзиб кетди. Эндиликда «оқ пашша» айниқса кўп хуруж қилаётган Хоразм вилояти ёки Қорақалпоғистонда Ўрта Осиё ўсимликларни ҳимоя қилиш илмий тадқиқот институтининг филиалини ташкил этиш зарурати туғилдики, бу тадбир зудлик билан амалга оширилмаса, охири вой бўлади. Ҳозир фаолият кўрсатаётган Шовот минтақавий таянч лабораториясини марказ, деб қарамоқ, унинг самарали ишлаши учун имкони борича шароит яратиб бермоқ даркор. Минг афсуски, мазкур илмий тадқиқот маркази билан район раҳбарияти ҳамда деҳқончилик-саноат давлат-ширкат бирлашмасидан бўлак ҳеч кимнинг икки пуллик иши йўқ, ҳатто уни тан олишни ҳам исташмаяпти.

Таниқли олим Султон Алимуҳамедов ва у раҳбарлик қилаётган институт жамоасининг ҳам қўли калталик қилмоқда. Янги илмий тадқиқот муассасасини вужудга келтиришнинг молиявий-моддий жиҳатларини зиммасига олувчи мард ҳомий ҳамон топилмаяпти. Вақт эса республика учун дақиқа сайин миллион-миллион сўм зарар томон ишлаяпти.

Биз Шовот деҳқончилик-саноат бирлашмаси маъмурияти лаборатория учун ажратиб берган бошпанада бўлдик. У икки хона ва даҳлиздан иборат. Атроф ораста — тил билан ялагудек тоза. Бу ерда атиги тўрт киши ишлайди. Уч республикага хизмат қилаётган катакдек лабораторияда тўрт киши нима қилиб бера олади? Мудир ҳасратини яна бир бора тўкиб солди.

— Эт ва суяк бир-биридан ажралган. Ҳашаротга қарши кураш олиб борувчи ОХПБ-4 мосламасини яратдик. «Партия XXII съезди» жамоа хўжалиги раҳбарлари ва бирлашмамиз муҳандиси Рўзимбой Сафаровга раҳмат: агрегатдан 6 тасини ясаб беришди. Биргина Шовот райони учун 12 та мослама зарур. Бошқа районларда эса бу ҳақда ҳали ўйлаб ҳам кўришмади. Ҳатто қишки қаттиқ совуқ кунлар олдидан далаларни суғориб, музлатиб қўйиш ҳақидаги таклифимиз (шундай қилинса, ҳашарот ҳалок бўлади) ҳам ерда қолди. Энг оддий тадбир: ёпишқоқ модда суркалган сариқ қоғозларни иссиқхона ва далаларнинг тегишли жойларига илиб қўйиш, иссиқхоналарда махсус ҳашаротхоналар (уларни бу жойга қамаб, сўнгра йўқ қилиб юборилади) барпо этиш ҳақидаги таклифларимиз ҳам беиз кетмоқд.а Тўғри, 1989 йил кузида офатдан дарак топган бир гуруҳ олимлар районимизга ташриф буюришганди. Улардан бири қўлимга кичик полиэтилен халтача тутқазиб, ичида «энкорзия» деган ҳашарот борлигини, «оқ пашша»нинг кушандаси айни шу митти жонивор эканлигини таъкидлади. Маълум бўлишича, бу жониворни офатдан энг кўп озор чеккан Исроил давлати олимлари ва фермерлари кўпайтиришган экан. Тан олишимиз керакки, ўтган бир ярим йил мобайнида бу фойдали ҳашаротни урчита олганимиз йўқ. Далалар ва иссиқхоналарга пуркалаётган кимёвий заҳарли моддалар зараркунандалар билан бир қаторда бу ҳашаротни ҳам қириб юбормоқда. Бунинг устига биз «энкорзия»ни кўпайтириш технологиясини билмаймиз. «Энкорзия» урчитилаётган давлатларга илмий сафарга юборишларини сўраб ёзган илтимосномаларимиз эса аллақайси столларнинг ғаладонида чанг босиб ётибди.

Б. Душамовнинг дашномлари боис, вилоятнинг Хива районидаги «Партия XXII съезди», Хонқа районидаги «Правда», «Октябрь 40 йиллиги», Қўшкўпирдаги «Тошкент» жамоа хўжаликлари, Ҳазорасп пахта тозалаш заводи, Газўчоқ посёлкаси қарамоғидаги иссиқхоналар фаолияти билан танишдик. Атрофга боқиб ғужғон ўйнаётган зараркунандаларни кўрдик, ҳисобот қоғозларига назар солиб эса юз минглаб сўм иқтисодий зиён кўрилаётганини билиб олдик. Мазкур хўжалик раҳбарлари чеҳрасида эса саросималик ва офат олдида эсанкираш аломатлари.

Бизда ҳаммамизга панд бераётган битта ғалати одат бор: яранинг олдини олмаймиз, у маддалаб кетгач эса типирчилаб қоламиз. Далалар, боғ ва адирларга ёпирилиб келаётган «оқ пашша» галаларининг йўлини тўсиш учун ҳеч бўлмагандан кўра кеч бўлсаям кураш бошлаш керак. Акс ҳолда вақт ҳам, офат ҳам шафқату тоқатни билмайди.

А. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

«Халқ сўзи»ни ўқиб

НОКЕРАККА ЧИҚАЁЗДИ

«Халқ сўзи» рўзномасининг 27 июнь сонида чоп этилган «Терак барчага керак» сарлавҳали мақолани ўқиб жуда хурсанд бўлдим. Чунки кўпдан буён кўнглимда туғилиб, қалбимни қийноққа солиб турган дарддан фориғ бўлгандек енгил тортдим. Ахир ёзувчи А. Каримовнинг тахминий мисолларини, ҳисоб-китобларини ўтган 80 йиллик умрим мобайнида гувоҳи бўлганман-да.

Чиғатой — Оқтепа массивида икки гектардан ортиқ еримиз бор эди. Ёнидан ўтган ариқнинг икки четига 1000 тупдан ортиқ терак экилганди. Тeракларнинг ораси 0,5 метрдан бўлиб 7-8 йилда йўғонлиги қучоққа сиғмай қоларди. Керагича иморатга ишлатардик. Қолганини қўни-қўшниларга сотардик. Арраланган теракнинг томир ва новдаларидан янгилари ўсиб чиқа бошларди. Раҳматлик отам ёш новдаларни бутоқлаб парваришлардилар... Отам кеч кузга келиб мавсум мобайнида олинган даромад ҳисоб-китобини қилгач, шунча майдонга экилган қовун-тарвузникидан ҳам анча кўплигини айтардилар. Зўр мамнуният билан теракнинг таърифу-тавсифини келтиришга тушардилар.

Ҳар қандай оилада ўғил бола дунёга келган йилиёқ 21 туп терак экиш азалий удум бўлган. Шу тарзда бола вояга етганида уй-жой қуриш учун керакли хом ашё тайёр бўларди. Яъни теракдан болор, устун, тахта тайёрланарди. Ёғочлари эшик, деразa тўсинлари ва бошқа кўпгина жойларда ишлатиларди. Ёзги дала (чайла, чортоқ) уйлари ёғочдан тикланарди. Қурилиш материали сифатида ҳар қанақанги ёғочдан қолишмайдиган теракни нокеракка чиқариб қўяёздик. Энди Россияга кўз тикиб, ёғоч кутиб турибмиз. Нархи осмонда бўлишига қарамай сотиб олишдан ўзга илож йўқ.

Йўл ёқалаб ўсган тераклар атрофга қанчалар файз киритишини айтмайсизми? Наҳот терагу мажнунтолларимиз четдан келган ёввойи дарахтлардан кўримсиз бўлса? Терак барчага керак. Зеро, шундай экан уни кўпайтиришга имконият яратилмоғи лозим.

Абдуфаттоҳ НАБИХЎЖА ўғли.

Бозор иқтисодиёти йўлида

ҲЕЧ НАРСА ЎЗГАРМАДИ!

«Шербулоқ» давлат хўжалиги чорвачилик фермасидан фақат зарар кўрди. Шундан кейин сигирларни сотиб юборишди, чорвачилик комплекси биносини эса ижарага топширишди. Уни дастлаб «Атлас» кооперативи сотиб олди. Бу воқеа шу йилнинг март ойида бўлган эди. Орадан бир-икки ой ўтгач, кооператив «Тадбиркор» деган кичик корхонага қўшилди ва молларни шу корхонага топширди. Қисқа муддат ичида қандайдир муҳим ўзгариш бўлишини кутиш соддадиллик бўлур эди. Лекин юз берган воқеа бундай фермалар тўғрисидаги одатдаги тасаввурларга мутлақо тўғри келмайди.

Ферманинг бутун ҳудуди ахлатга тўлиб кетган, молхонага кираверишда гўнг уюлиб ётибди. Ҳолбуки бундай ўғитни адир ерлар кутмоқда. Фермада ҳамма иш қўлда бажарилади. Айтишларича ем-хашак етарли эмиш. Лекин ферма атрофидаги далаларда шу фермага тегишли маккажўхори ва беда етиштирилаётганига қарамай, озуқа узоқдан келтирилади. Ферма ёнидаги маккажўхори, бедалар қуриб қолди, лекин ҳеч ким уни йиғиштириб олмоқчи эмас.

— Биз ўзимиз бу ишни уддалай олмаймиз, — дейди Б. Ҳафизов, — қўлимиздан келганча ўриб-йиғиб олаяпмиз.

Фермада атиги тўрт киши ишлайди. Улар Ҳафизовлар оиласи аъзоларидир. Иш эса жуда кўп: фермада 130 бош қорамол боқилаяпти. Улар ишни уддалашяпти. Ҳар ҳолда чорвачилик учун жавобгар бўлган Наманган район план комиссиясининг раиси М. Усмонов мамнуният билан бундай деди:

— Ферма ярим йилда гўшт топшириш йиллик давлат буюртмасини бир ярим баравар бажарди. Қорамоллар бир кеча-кундузда бир килограммгача эт қўйяпти. Сут етиштириш унча яхши эмас. Лекин булар вақтинчалик қийинчиликлардир.

Ютуқлардан қувонса арзийди, чунки буларнинг ҳаммаси Ҳафизовлар оиласининг хизмати.

Лекин район план комиссиясининг раиси бу фикрга қўшилмайди. Унинг фикрича ютуқда «Тадбиркор» корхонасининг ҳам ҳиссаси катта.

Бу фикрга шубҳа билан қарамай бўлмайди. Чунки корхона соғилган сутни олиб кетишдек муҳим муаммони ҳам ҳанузгача ҳал қилгани йўқ. Оқибатда сут тез-тез ачиб қолмоқда, кунда-кунора 70—80 литр сутни ариққа оқизиб юборишга тўғри келмоқда.

Мана бу эса корхонанинг чорвадорлар тўғрисидаги «ажойиб ғамхўрлиги»га мисол. Чорвадорлар тўрт ойдан буён иш ҳақи олишмаяпти. «Тадбиркор»да бу ҳолни ферма ходимлари зарур ҳужжатларни вақтида тақдим этишмаган, деб оқламоқчи бўлишди. Лекин шу заҳоти фикрларини ўзгартириб, шартномага мувофиқ Ҳафизовлар меҳнатлари учун новвос олмоқчи бўлишган, дейишди. Аммо оила новвос у ёқда турсин, бузоқни ҳам олгани йўқ.

Умуман колхоз-совхоз тизимининг энг яхши анъаналарига мувофиқ иш фақат ташаббус асосида бўлмоқда. «Тадбиркор» раҳбарлари фермани қайта қуриш юзасидан қанчалик улуғвор режалар тузмасинлар, бу ерда ҳақиқий хўжайин ферма комплексини сотиб олган кичик корхона эмас, балки Ҳафизовлар оиласи эканлиги равшан. Меҳнаткаш оила эса меҳнат қилиб зарар кўрмоқда.

Н. ХЎЖАЕВА,
ЎзТАГ мухбири.

ЙЎЛИНИ ТОПИШДИ

ҲОЗИР мамлакатимизда қанд, шакар тақчил. Жумладан, Қозоғистоннинг Тўрғай областида аҳвол ночор. Вилоятдаги бирқанча хўжаликлар бу қийинчиликдан чиқиш йўлини топишди. Улар Чимкент, Жамбул қанд заводлари билан шартнома тузишди. Энди 50 таноб ерда қанд лавлаги етиштириб топширадилар ва шунинг ҳисобига шакар оладилар.

М. МИРХОЛДОР ўғли.

ОЛАМУ ОДАМ
ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

ҲАРБИЙ МУЗОКАРАЛАР

ВАРШАВА. Польшадан совет қўшинларини олиб чиқиб кетиш тўғрисидаги шартноманинг йўқлиги иккала мамлакат ўртасида яхши қўшничилик муносабатларини ўрнатишда жиддий тўсиқдир. Ҳукуматнинг матбуот вакили А. Зарембский сешанба куни мамлакат Вазирлар кенгаши совет қўшинларининг Польшада туриши тўғрисидаги масалани кўриб чиққандан кейин шу ҳақда гапирди.

У совет томони қўшинларни олиб чиқиб кетиш муддатлари хусусида музокарада ўзининг дастлаб тутган йўлидан қайтиб, Польша таклиф этаётганига яқинроқ жадвални қабул қилади, деб умид билдирди.

Сўнгра А. Зарембский айтдики, Совет Армияси томонидан қўшинлар ГФРдан СССРга Польша темир йўли орқали олиб ўтилгани учун ҳақ тўлашнинг кечиктирилаётгани, шунингдек экология жиҳатидан текшириш учун Польша ҳудудида жойлашган совет қисмларига киришнинг чеклаб қўйилганлиги ҳамкорлик муҳитини вужудга келтиришга тўсқинлик қилмоқда. Совет авиация қисмлари жойлашган атиги иккита аэродромда ўтказилган экология текширишлари Польша ўрмонларига икки триллион злотих (тахминан 200 миллион доллар) миқдорида зарар етказилганлигини аниқлади, деди у.

Шу билан бир вақтда, илгари хабар қилинганидек, сешанба куни Польшанинг Еленегурск воеводствосидан қўшинлар шимолий гуруҳи қисмлари ва бўлинмаларини олиб кетиш бошланди. Болеславец яқинидаги гарнизондан гвардиячи танк полки техникаси ортилган биринчи эшелон жўнаб кетди, бу полк Киев районида жойлаштирилади. Полкни 31 июлгача бутунлай олиб чиқиб кетиш мўлжалланмоқда. Бу гарнизондан сўнгги совет жангчилари йилнинг охирида чиқиб кетадилар.

АВСТРИЯ ҚЎШИНЛАРИ ОЛИБ КЕТИЛАДИ

ВЕНА. Австрия Югославия билан чегарадош ерлардан ўз қўшинларини олиб кетади. Улар тахминан 25 июлдан бошлаб ўзларининг доимий турар жойларига қайтарила бошлайди ва бу иш 31 июль куни туғалланади. Бугун Австриянинг АПА ахборот агентлиги Альп республикаси Мудофаа вазирлигига таяниб шу ҳақда хабар берди.

Словениядаги ҳарбий вазият, деди Австрия мудофаа вазири, қўшинларни олиб кетиш имконини яратади. Айни вақтда, унинг сўзларига қараганда, қўшинларнинг бир қисми юксак тайёргарлик ҳолатида сақланади. Бу аҳвол ўзгарган ҳолда тезда ҳаракат қилиш учун жуда зарурдир.

Суратдаги ана шу одамни ким ушласа, Америка маъмурлари 6 миллион доллар мукофот беришади. Унинг исм-шарифи Кхун Са, гангстерлик синдикатлари ва «Интерпол» даврасида «Соялар худоси» лақаби билан машҳур. Бирма чангалзорларида жуда катта ҳудудда мудофаа ташкил этган, «Олтин учбурчак» деб номланган кенг минтақани ўз назоратига олган, ҳар йили минг тоннадан зиёд кўкнор етиштиради. Шу ҳисобдан бир миллиард доллардан кўпроқ даромад кўради.

ТАСС фотохроникаси.

ПАРЛАМЕНТДА ЖАНЖАЛ БЎЛДИ

ЛОНДОН. Британия парламентининг қуйи палатасида Бош вазир Жон Мейжор билан оппозициядаги лейбористлар партиясининг бошлиғи Нил Киннок ўртасида қаттиқ жанжал бўлди. Аввалги кундаги сингари халқаро кредит-тижорат банки фаолияти теварагида бошланган жанжал можарога сабаб бўлди. Бу банк кенг кўламдаги молиявий фирибгарликлар қилиш, ғайриқонуний равишда топилган пулларни ўзлаштириш ҳамда пул қўйган кишилардан ҳужжатлар ва ҳисоб-китобларни сохталаштириш йўли билан етказилган зарарни бекитишда айбланиб, унинг ёпилиш хавфи пайдо бўлган эди. Халқаро кредит-тижорат банкининг қароргоҳи Люксембургда бўлиб, сармоясининг катта қисмини Абу-Даби қироллигининг султони назорат қилаётган бўлса-да, банк бўлимларида ўз пулларини сақлаётган неча ўн минглаб британиялик ўз жамғармаларидан маҳрум бўлиш хавфи остида қолди. Британия махфий хизмат маҳкамалари банкнинг шубҳали ишлари ҳақида эшитганларига анча бўлган ва бу хабарни тарқатмасликни афзал кўрганликлари ҳақида хабар пайдо бўлганидан кейин халқаро кредит-тижорат банки теварагидаги жанжал янада кескинлашди. Ҳукуматнинг баъзи аъзолари, жумладан Мейжорнинг ўзи ҳам банкдаги ишлар аҳволидан хабардор эканликлари хусусида шубҳали гаплар айтилгач, эҳтирослар янада авжига чиқди.

(ТАСС).

ВЕНЕЦИЯДА САНЪАТ АНЖУМАНИ

РИМ. Биринчи жаҳон санъат анжумани шу йилнинг 29—31 август кунлари Венецияда бўлиб ўтади. Унга 30 мамлакатдан 300 дан ошиқ артист, рассом, мусиқачи ва ёзувчи йиғилади. Чет эл матбуот уюшмасида мухбирлар билан бўлган суҳбатда анжуман ҳамраиси Италия ташқи ишлар вазири Жанни Де Микелис журналистларга жаҳон санъати арбобларининг энг катта учрашувининг мақсади ва вазифаларини мисоллар билан кўрсатиб берди.

«Бугунги бир-бирига чамбарчас боғлиқ бўлган дунёда, — деди у, — ҳам сиёсат, ҳам иқтисодиётдаги бирлашув жараёнларини янада ривожлантиришга ёрдам берадиган маданият тобора катта аҳамият касб этмоқда. Ҳозирги кунда маданият бутун инсоният олдида турган стратегик мақсадлар билан узвий боғланган ва шу мақсадларга эришишга ўз улушини қўша олади. Маданият ташқи сиёсатнинг муҳим қуролига айланмоқда».

Биринчи жаҳон санъат анжуманига таклиф қилинганлар орасида Пьер Карден ва А. С. Пушкин номли тасвирий санъат музейининг мудираси Ирина Антонова, Алэн Делон ва Иордания маликаси Вижан Али, Польша ва Болгариянинг маданият вазирлари, Бразилия, Венесуэла расмлар галереяларининг, Европа машҳур санъат академияларининг раҳбарлари ва бошқа кўпгина атоқли арбоблар бор. Санъат анжуманини дунёнинг турли мамлакатларида икки йилда бир марта ўтказиш мўлжалланмоқда. Анжуманнинг қароргоҳи Женевада жойлашади.

ЁДЛАБ ОЛИНГ

ЧУН ЛОЛА ТУКУЛДИ, ЛОЛАГУН ЖОМ ИЧМА,
ГУЛ ФАСЛИ ТУГАНДИ МАЙИ ГУЛФОМ ИЧМА.
ЖАВЗОДА ЧУ ТУТТИ МЕҲР ОРОМ, ИЧМА,
КУП БУЛСА ЗАРУРАТ УЛМАЙИН ШОМ ИЧМА.

Навоийни тушунмоқ учун

Тил яқинд дил яқин

МУДОҲАНА — хушомадгўйлик, фириб, маккорлик.
МУДРАК — тушунилган, идрок қилинган, маълум.
МУДҒАМ — 1. икки ҳарфни бир-бирига бириктириб айтиш, идғом қилиш;
2. киришган, бириккан, қўшилган, яширинган.
МУЖА — киприк.
МУЖАВВАЗ — жойиз қилинган, рухсат этилган.
МУЖАВВАФ — кавак, ичи бўш.
МУЖАВВИД — ҳарфларни, тўғри талаффуз қилиб, қоидага мувофиқ ўқувчи, қироат қилувчи.
МУЖАДВАЛ — жадвалланган, жадвал тортилган.
МУЖАЛЛАД — жилдланган, тўплам қилинган.
МУЖАЛЛО — жилоланган, ялтираган; сайқал берилган; тобон, дурахшон.
МУЖАРРАД — якка, ёлғиз, танҳо; уйланмаган; озод.
МУЖДАГОНИЙ — суюнчи:
МУЖИБ — 1. сабаб, боис. 2. лозим; тарз.
МУЖИД /Д/ — тиришувчи, жиддий ҳаракат қилувчи.
МУЖМАЛАН — қисқа, қисқача
МУЖОВИР — ҳамсоя; муқим.
МУЖОДАЛА — баҳс, баҳслашув.
МУЖОЛАСАТ — ҳамсуҳбатлик, ҳамнишинлик.
МУЖОҲАДА — саъй, ғайрат; жидду жаҳд, нафсини енгиш йўлида курашиш.
МУЖРИМ — гуноҳкор, айбдор; жиноятчи.
МУЖТАБО — танлаб олинган, саралаб олинган.
МУЖТАМИЪ — тўпланган, жам бўлган.
МУЖТАНИБ — парҳез қилувчи, ҳазар қилувчи.
МУЖТАСС — аруз вазни баҳрларидан бири.
МУЗАЙЙИН — зийнат берувчи, безовчи.
МУЗАЙЯЛ — қўшимча қилинган, илова қилинган.
МУЗАККИЙ — покиза қилувчи; пок, покиза, тоза.
МУЗАККИР — эслатувчи, ёдга тушувчи; воиз.
МУЗАХРАФОТ — қалбаки, сохта; беҳуда.
МУЗАЪФАР — заъфарланган, заъфарон; сариғ.
МУЗАҲҲАБ — зарҳалланган, тилла суви берилган.
МУЗД — иш ҳақи; хизмат ҳақи.
МУЗДПАРВАР — иш ҳақи берилишини назорат қилувчи.
МУЗДУР — мардикор.
МУЗИЙ — азият берувчи, қийновчи.
МУЗИР /Р/ — зарар етказувчи.
МУЗЛИМА — жарима.
МУЗМАР — яширилган, беркитилган; дилда сақланган; пинҳон, махфий.
МУЗМАҲИЛ — йўқ бўлиб кетувчи, ўзини йўқотувчи.
МУЗОАФ — икки марта орттирилган, иккига кўпайтирилган.
МУЗОБ — 1. эритилган. 2. қизил май.
МУЗОД — зиёда.
МУЗОРИЪ — ўхшаш; аруз баҳрларидан бири.
МУЗОФ — қўшилган, зиёда қилинган; изофа қилинган; тобе, мансуб, дахлдор.
МУЗОЯҚА — танглик, сиқилиш, нотинчлик, шошилинчлик; сиқиқ.
МУЗОҲИМ — танглик келтирувчи, машаққат яратувчи.
МУЗОҲИР — ёрдамчи, қўлловчи.
МУЗҲИК — кулдирувчи; табассум.
МУЗТАРИБ — изтироб чекувчи, изтиробли ҳолда қолган; паришон, бетоқат, бекарор.
МУЗҲИР — зоҳир қилувчи.
МУКАВВАНОТ — вужурга келтирилган, вужудга келган, мавжудот, махлуқот.
МУКАДДАР — хираланган; занг босган; хафа, ғамгин, маҳзун.
МУКАЙЙИФ — кайф берувчи, кайф қиладиган.
МУКАЛЛАЛ — 1. безатилган нарса; зеб-зийнат берилган /олтин, дур, жавоҳир билан/.
2. зийнат.
3. тизилган.
МУКАҲҲАЛ — сурмаланган.
МУКНАТ — қудрат, қувват; бойлик.
МУКОБАРА — кибрланиш, такаббурлик, мағрурлик.
МУКОЛАМА — суҳбат, музокара, мусоҳаба.
МУКОТАБАТ — ўзаро хат ёзишув, мактублашиш.
МУКОШИФ — кашф этувчи.
МУКРИМ — саховатли, сахийлик қилувчи; соҳибкарам.
МУКТАСАБ — касб қилинган, қўлга киритилган.
МУЛ — май, шароб.
МУЛЛАВАН — рангланган, рангли, ранг-баранг.
МУЛЛАВАС — ифлос, булғанч.
МУЛАММАЪ — ранг-баранг; гуногун; безалган, нақшин.
МУЛАХХАС — мухтасар қилинган; хулосаланган; хулоса.
МУЛКАТ — подшоҳлик.
МУЛКИЯТ — мулкка эга бўлишлик.
МУЛКОРО /Й/ — мамлакатга зийнат берувчи; давлатга оро берувчи.
МУЛКПАНОҲ —подшоҳ.
МУЛОИБ — ўйновчи; найрангбоз; ҳийлагар.
МУЛОСИҚ — ёнма-ён, ёпишган.
МУЛСАҚ — ёпишган, қўшилган.

ШАРҚ ХАЗИНАСИ

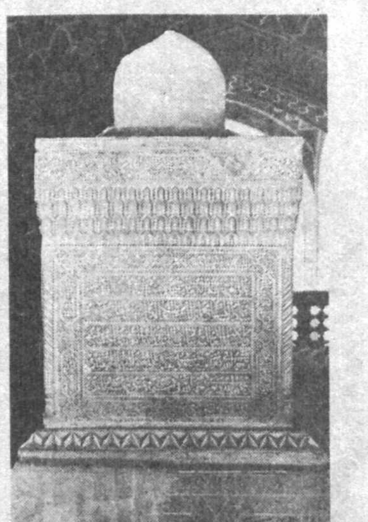

«Биз кимларнинг болаларимиз?», «Або-боболаримиз кимлар бўлган?», «Биз киммиз?». Шу уч савол мени кун сайин тегирмон тоши каби эзади.

Ҳайратга толаман: бирор илм ибтидоси ва интиҳоси ҳақида гап кетганда улоқ нуқул Ғарб алломаларидан бери келмайди. Биз, шарқликлар учун гўё бурун Шарқ бўлмагандай, бўлса ҳам унда ҳеч ким из қолдирмагандай, ўтганини биров билиб, биров билмагандай...

Шарқ хазиналари биз учун энди-энди очилаяпти. Ундан кўзларимиз қамашиб, ақлу ҳушимиз шошиб қолмоқда. Қоронғулик ва зулматга ўрганган бу ожиз, нотавон нигоҳларимиз ҳозирча улкан нур ва зиё сочиб турган дурларнигина кўрмоқда, холос. Бу таланган, ёндирилган, сотилган ва бошқа юртларда мутлақо ўзгача исму шариф унвони ила дунёга қайта келаётган хазиналарни имонли бир киши саҳиҳу ботилга ажрим қилганида эди, Шарқ яна ўзининг асл қиёфасини, қадрини топган бўларди...

Биз бу аччиқ ҳақиқатларни ўтган йилнинг сентябрь ойида юртдошимиз — буюк муҳаддис Имом ат-Термизийнинг бир минг икки юз йиллик тўйи арафасида янада чуқурроқ ҳис қилдик. Минг шукурки, шу пайтгача ғариб ҳолатда ётган зиёратгоҳи қайта таъмирланди ва шу ҳудудларда яшаётган қарийб эллик миллионлик мусулмон фарзандлари ёнгиналарида бутун дунёга машҳур аллома «ётган»лигини фавқулодда англаб қолдилар.

Иймоним комилки, агар ҳудудлар очилиб, бошқа давлатлар билан эркин муомала ва муносабат ўрнатилганда, дунёнинг қарийб ярим одами келиб, биз хору зор қилаётган азиз ва муқаддас қадамжоларни юз-кўзига суртиб, тавоф қиларди, сиғинарди. Дарҳақиқат, қўҳна Термиз ҳудудидан жой олган аллома ал Ҳаким Термизий, ундан нарироқда Абу Исо Термизийнинг мақбарасини ақалли бирор марта бўлсин зиёрат қилмаганларнинг сон-саноғи ададсиз.

Қайсидир рўзномада ўқиган эдим: таниқли рассом Чингиз Аҳмаров катта бир ишга қўл уришидан олдин Самарқандга бориб, азиз қадамжоларни зиёрат қилиб келар экан. «Зиёрат қилмасам, қўлим ишга бормайди, чизолмайман», деган эди у мухбир саволига жавоб қилиб.

Ўшанда уни ўқиб биз, даҳрийлар шунчаки кулиб қўя қолган эдик. Рост гап, гарчи дипломли зиёли бўлсак ҳам кўп нарсага ақлимиз етмас, бир ёқлама таълимотнинг тирик қурбонлари эдик.

Сиз суратда кўриб турган мақбара ва қабр тошлари эса илк ўрта асрларда яшаб ижод этган қомусий аллома Абу Али Абдуллоҳ Муҳаммад бин Ҳусайн ал Ҳаким Термизий хотирасига қўйилган асрий ёдгорликдир. Ана шу мақбара деворига осиғлиқ маълумотномада ёзилишича, ал Ҳаким Термизий узоқ умр кўрган. Баъзи манбаларда айтилишича, у бир юз йигирма йилдан ортиқ ҳаёт кечирган. Шунда ҳам ўз ўлими билан эмас, балки мутаассиб кишилар томонидан ўлдирилиб, шаҳид бўлган. Бу даврда у кўплаб соҳаларга оид ғоят нодир асарлар яратган. Шулардан «Хатмул-вилоя», «Наҳож», «Наводирул усул», «Китоб ал-Фуруқ», «Солнома» ва «Наврўзнома» каби асарлари маълум.

Фаридиддин Атторнинг «Тазкират ул авлиё» номли машҳур асарида ал Ҳаким Термизийга мусулмон Шарқи дунёсида танилган 98 шайхнинг бири сифатида таъриф берилади.

Ал Ҳаким Термизий Абу Туроб Нақшабий ва Ҳизруё ибн Жалол сингари ўз замонаси етук олимларидан сабоқ олган, уларга шогирд тушган.

1971 йилда Қоҳира университети (Миср) нашриётида олимнинг икки жилдлик йирик асарлари мажмуаси араб тилида чоп этилди. Ал Ҳаким Термизийнинг асосий ижодий, илмий мероси бизгача кам етиб келган ва энг ачинарлиси — жуда кам ўрганилган.

Устоз меросидан Ўрта аср олимлари, шоирлар, турли илм соҳиблари кенг баҳраманд бўлишган. Унинг ижодига берилган баҳолар, фикр-мулоҳазалар бениҳоя салоҳиятлидир. Яратган асарларидан маълумки, у улуғ файласуф, тарихчи, табиб, мунажжим, муҳандис, ҳуқуқшунос, математик ва тилшунос олим бўлган. У ўз даври билимларининг қарийб барчасидан воқиф эди. Ал Ҳаким Термизий мучал календари асосчиларидан биридир.

Сиз кўриб турган эски Термиздаги ал Ҳаким Термизий мақбара мажмуини турли даврлар меъморчилик ёдгорликларидан бири деса ҳам бўлади, чунки мақбара IX асрда, масжид XI асрда, хонақоҳ XV асрда бунёд этилган. Мақбара эса бир неча бор таъмирланган. Масжиднинг марказий чорбурчак устуни ганч ўймакорлиги билан жозибадор безатилган. XV аср бошида темурий шаҳзодалар томонидан қурилган гумбазли хонақоҳнинг ичи ва қабр устига ўрнатилган мармар сағана бениҳоя юксак сангтарошлик асари ҳисобланади. Ҳатто бутун ислом динёсида унга тенг келадиган, у билан беллашадиган мармар ёдгорлик йўқ. Унинг деворларига ўйиб битилган жимжимадор қуръоний суралар, ёзувлар кишини ҳайратга солади...

Ал Ҳаким Термизий милодий 749—750 йилда туғилиб, тахминан 869 йилда ҳалок бўлган. Буюк аллома суфийларнинг ҳакимия мазҳабига асос солган. Бу мазҳаб тарафдорлари фан билан дин орасидаги тавофутни маълум даражада яқинлаштиришга уринганлар.

Ал Ҳаким Термизий Шарқ алломалари силсиласининг бир ҳалқаси, холос. Энг яқин дўстим суҳбат чоғида чуқур таассуф билан: «Тупроғимизнинг ҳар қадамида бир авлиё ётибди», деган эди. Яна бири: «Бир авлиё туғилмади сўнгги юз йилда», деб ўзича шеър тўқиган эди.

Руҳ—боқий, вужуд—фоний. Шундай экан, руҳлар руҳи бизни умидсиз қўймагай, фақат ўтганларни эсламоқ, хотирламоқ биз учун фарзга айланса бўлгани.

Исмат ХУДОЁР,
«Ҳалқ сўзи» мухбири.
Еркин БОТИР олган суратлар.

Самарқанддаги А. С. Пушкин номидаги вилоят кутубхонасида муассаса ходимлари, ўқувчилар, ёзувчи ва журналистлар иштирокида тез-тез турли байрам тантаналари, учрашувлар ўтказиб туриш одат тусига кирган.

СУРАТДА: ноёб китоблар савдо кўргазмаси.

Р. ҒАФУРОВ олган сурат. (ЎзТАГ).

«ТАҚДИМА»

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида тарихий анъаналардан бири қайта тикланди. Бу маросим — «Тақдима» деб номланади. Уюшма ташаббуси билан Ўзбекистон маданий ҳаётида воқеа бўладиган янги китоблар жамоатчилик вакилларига тақдим этилади, мазкур асар ҳақида баҳс-мунозара ва муаллиф билан учрашув ўтказилади.

Ушбу хайрли тадбирнинг биринчиси улуғ инглиз драматурги В. Шекспирнинг «Жаҳон халқлари адабиёти» туркумида чиққан «Отелло» номли китобини тақдим қилишдан бошланди. Китобни инглиз тилидан истеъдодли шоир Жамол Камол таржима қилган.

Маросимда сўзга чиққан адабиётшунос-олимлар Ғайбулла Саломов, Иброҳим Ҳаққул, Тўра Мирзаев ва бошқалар Шекспир асарларининг инглиз тилидан ўзбек тилига таржима қилиниши адабий ҳаётимизда катта воқеа бўлганлиги, бу ўзбек тилининг ҳам ижтимоий, ҳам сиёсий мавқеи тобора мустаҳкамланиб бораётганлиги хусусида гапирдилар.

БУГУН: «Народное СЛОВО» саҳифаларида

Халқ депутатлари Тошкент шаҳар совети депутати, Куйбишев район социал таъминоти бўлими мудири Гулнора Йўлчиева ҳақида Е. Ламихованинг «Одамларсиз ва ишсиз яшай олмайман» сарлавҳали мақоласини биринчи саҳифада ўқийсиз.

Иккинчи саҳифада республика савдо вазири М. Усмонов билан ўтказилган «Дилдан суҳбат»нинг ҳисоботи, касаба уюшмалари ҳақида Г. Кляцкийнинг долзарб мусоҳабаси ўрин олган.

Бекобод гўшт комбинати ишлаб чиқараётган маҳсулотлар тури ва сифати ҳақида А. Тошкентбоевнинг мақоласини, халқ депутатлари Урганч шаҳар совети депутати, Урганч қурилиш коллежи директори Й. Бойжоновнинг шаҳар қурилиши муаммоларига бағишланган материалини учинчи саҳифада ўқишингиз мумкин.

Тўртинчи саҳифада «Онлангизга осойишталик тилаймиз» умумий рукни остида берилган турли мавзулардаги материаллар мажмуаси билан танишасиз.

Хабарлар оқимидан

ҚАМАШИ. 10 минг томошабинга мўлжалланган стадион қурилиши ниҳоясига етай деб қолди. Томошагоҳ фойдаланишга топширилгач, бу ерда футбол ўйинларидан ташқари турли спорт мусобақалари, халқ сайлларини ҳам ўтказиш мўлжалланмоқда. Спорт мактабининг тўгараклари ҳам шу ерда машғулотлар ўтказади. Ҳозиргача 700 минг сўмлик тиклаш ишлари ҳашар йўли билан бажарилди.

ҚАРШИ. Тажриба-механика заводи усталари газ билан иситишга мўлжалланган буғ қозонлари ишлаб чиқаришни йўлга қўйдилар. Улар хонадонларда яшовчи аҳоли учун қўл келади. Корхонанинг аҳоли истеъмоли учун зарур буюмлар ишлаб чиқариш цехи жамоаси бу йил уч мингта ана шундай қозон тайёрлашни режалаштирди.

П. ГАДОЕВ,
«Ҳалқ сўзи» мухбири.

ЧУСТ. Замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозланган шифохона беморларни қабул қила бошлади. Юрак хасталиклари, ички касалликлар бўлимларида даволанаётганлар шифокорларнинг муолажаларидан қониқиш ҳосил қилаётганликларини айтишди. Шифохона бош врачи Р. Мамадалиевнинг таъкидлашига қараганда қурилаётган қўшимча бинолар битгач, бўлимлар кўпаяди.

Ҳ. ЮНУСОВА.

Муштарий таклиф этади

МУСИҚА ДАРСЛИГИ КЕРАК

Республика умумтаълим мактабларида «Мусиқа дарслиги» етишмайди. Ҳатто қишлоқ мактабларининг кўпчилик музика ўқитувчилари синфлар бўйича дарсликларга эга эмаслар. Мавжуд дарсликларнинг нашр этилганига ҳам 15 йилдан ортиқ вақт ўтди, энди у бугунги талабга жавоб бермайди.

Республикамиз халқ таълими министрлиги билан Маданият министрлиги ўқув методика кабинетлари ходимлари ҳамкорликда янги дарсликлар тайёрласалар, мақсадга мувофиқ бўлар эди. Ҳеч бўлмаганда, бастакорларнинг болалар учун яратган «Қўшиқлар тўплами» умумтаълим мактабларининг мусиқа ўқитувчилари учун етарли нусхада чоп этилса.

Тилимизга давлат тили мақоми берилди, шундай бўлгач, ёшларимиз ўзбек бастакорларининг ҳаёти ва ижоди ҳақида тушунчага эга бўлмоқлари керак.

Ҳозир китоб дўконларида мусиқа бўлимида кўпгина таниқли ўзбек бастакорларининг «Романслар», «Кантаталар» каби тўпламларини учратасиз. Булар ҳам, балки, кимларгадир керакдир. Аммо бирорта магазинда «Мусиқа дарслиги» ёки болалар мусиқа мактаблари учун «Рубоб синфи дарслиги»ни, «Фортепиано синфи дарслиги»ни кўрмайсиз. Менимча, ўша бастакорларга болалар учун ёзилган дарсликдан кўра, битта «Кантата»га кўпроқ ҳақ тўланса керак.

Ушбу мактубимга республикамиз ўқув методика кабинетлари ходимлари ва бастакорлар, масъул ўртоқларнинг жавобларини кутаман.

И. СУЛТОНОВ,
Фарғона вилояти, Ўзбекистон районидаги 24-болалар мусиқа мактаби директори.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКА «ТОШКЕНТ» КУП ТАРМОҚЛИ МОЛЛАР БИРЖАСИНИНГ МУАССИСЛАРИ ВА АЪЗОЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Шу йил 27 июль соат 10.00 да Ўзбекбирлашув биносида (Тошкент шаҳри, Ўзбекистон шоҳкўчаси — 45, мажлислар зали) масъулияти чекланган жамият — Ўзбекистон Республика «Тошкент» кўп тармоқли моллар биржасининг

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКА «ТОШКЕНТ» КЎП ТАРМОҚЛИ МОЛЛАР-ФОНД БИРЖАСИ АКЦИОНЕРЛИК ЖАМИЯТИ сифатида қайта ташкил этилиши муносабати билан

ТАЪСИС КЕНГАШИ БУЛИБ УТАДИ.

Рўйхатга олиш соат 9.00 дан бошланади.

Вакилларнинг кенгашда иштирок этиш ҳуқуқлари раҳбар томонидан муҳрланган ва имзоланган ишонч қоғозлари билан, биринчи шахсларнинг ваколатлари хизмат гувоҳномалари билан тасдиқланиши лозим.

Мулоқот телефонлари: 45-77-43, 45-79-49, 45-71-41.
«Тошкент» биржаси.

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКА «ТОШКЕНТ» КЎП ТАРМОҚЛИ МОЛЛАР БИРЖАСИ ВА СИЕСАТШУНОСЛИК ВА БОШҚАРУВ ИНСТИТУТИ ҚОШИДАГИ МИЛЛИЙ БИЗНЕС ДОРИЛФУНУНИ

биржа бизнеси соҳасида ўз имкониятларини синаб кўриш истагида бўлган шахсларнинг кўп сонли талабномаларига мувофиқ

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКА «ТОШКЕНТ» КУП ТАРМОҚЛИ МОЛЛАР БИРЖАСИДА ИШЛАШ УЧУН

БРОКЕРЛАР ТАЙЁРЛАШ БУЙИЧА

ихтисослашган жадаллаштирилган курсларнинг якунловчи туркумини

ТАШКИЛ ҚИЛАДИ

Курс асосида:

— Ўзбекистон Республика «Тошкент» кўп тармоқли моллар биржасида савдо-сотиқ қоидалари;

— брокернинг биржа шартномалари билан ишлашига оид амалий масалалар;

— «майдонда» савдо-сотиқ олиб бориш кўникмаларини шакллантириш.

Уқиш муддати — 2 ҳафта.
Уқиш ҳақи бир киши учун — 2.680 сўм.
Машғулотлар гуруҳлар бўйича 31 июлда, 7 августда бошланади.
Мулоқот телефони: 67-93-00.

УЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ АЛИШЕР НАВОИЙ НОМИДАГИ РЕСПУБЛИКА «ИХЛОСИЯ» МАКТАБ-ИНТЕРНАТИ

БИРИНЧИ БОР УҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Мутахассисликлар: — ўзбек тили ва адабиёти;
— тарих;
— санъатшунослик.

Барча йўналиш ўқувчилари инглиз тили ва шарқ халқлари тилларини чуқур ўрганадилар.

Йигит ва қизлар 9-синфга қабул қилинади, ўқиш муддати — 3 йил.

Машғулотлар Давлат тилида олиб борилади.

Иқтидорли йигит ва қизларни ихлосия мактаб-интернатига танлаш ва қабул қилиш ихтисослаштирилган фанлардан ёзма имтиҳон, касбга оид савол-жавоб ва суҳбат йўли билан, танлов асосида ўтказилади.

Ихлосия мактаб-интернатига қабул қилиш жараёнида фан олимпиадалари ғолиблари ва совриндорлари, шунингдек гуманитар фанларга лаёқати бўлган ўқувчиларга алоҳида имтиёз яратилади.

Дастлабки танлов вилоят халқ таълими Бошқармаси томонидан амалга оширилади.

Ҳужжатлар 15 августгача Халқ таълими вазирлигига вилоят халқ таълими Бошқармасининг вакили томонидан тақдим қилинади.

Имтиҳон ва суҳбатлар 20—25 август кунлари ихлосия мактаб-интернатида ўтказилади.

«Ихлосия» мактаб-интернатига кириш учун қуйидаги ҳужжатларни топшириш лозим: директор номига ариза, туғилганлик тўғрисидаги гувоҳнома нусхаси, ўқувчининг шахсий иши (табеллари), вилоят халқ таълими Бошқармасининг тавсияномаси, 26-намунадаги саломатлиги тўғрисидаги маълумотнома.

МАНЗИЛИМИЗ: 700135, Тошкент шаҳри, Чилонзор даҳаси, «Ц» мавзеси, метронинг «Чилонзор» бекати.
ТЕЛЕФОНЛАР: 76-59-50, 76-59-00.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи Номоз САЪДУЛЛАЕВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖУРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТУЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МУАССИС: *Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши*
МАНЗИЛГОҲИМИЗ: *700000, ГСП*
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй
Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 22.00. Индекс: 64608. 5717-буюртма.